

Ölümden Bahseden Kitap

Bu kitap Derin Düşünce Fikir
Platformu'nun okurlarına
armağandır.

www.derindusunce.org

Ölümden bahseden kitap

İçindekiler

Önsöz.....	6
Ölüm'ü yeniden evimize misafir etsek? (Mehmet Yılmaz).....	7
Ölüm gibi güzelsin (Anonim)	10
EYVALLAHSIZ ÇINAR (Özlem Yağız).....	11
Toprak olmak ne garip şey anne! – Varlığın anlamı (Mehmet Bahadır).....	13
Ölümden Saklanamayan Salinger (Cemile Bayraktar).....	18
Tolstoy'da Ölüm Düşüncesi (Nazmi Eroğlu)	21
Ölümü Hissetmek (Cengiz Cebi)	27
Ölüm üzerine (Suzan Nur Başarslan).....	29
Ölüm Sevgisi Nedir? (Mehmet Yılmaz)	31
Baba ve dağlar (Mehmet Yılmaz)	35
Yaşama çıplak gözle bakarken (Mehmet Yılmaz)	39
Ne yani? Ben de mi? (Mehmet Yılmaz)	43

Önsöz

Çocuklarımıza Ölüm'den daha çok bahsetsek ne olur? Meselâ evde besledikleri hayvanların, saksıdaki çiçeklerin ölümü üzerine yorum yapmalarını istesek? Mezarlık ziyaretleri yapsak onlarla birlikte ve sonra ne düşündüklerini, ne hissettiklerini sorsak? Masallardaki, filmlerdeki ölümlerden de mi istifade edemeyiz? Çocuklara ölümden bahsetsek belki daha güzel bir dünya kurulur bizden sonra. Çünkü bugün Ölüm'ü TV'den öğrenmek zorunda kalıyor çocuklar. Gerçekten bir **“problem”** olan ve çözüm bekleyen kazalar, hastalıklar... Çocuklar ölüm sebepleriyle Ölüm'ün hakikatini ayırd edemiyorlar. Küçülen ailelerden uzaklaşan dedeler ve nineler de bizden “uzakta” ölüyor: Kendi evlerinde, hastahane ya da bakımevlerinde. Doğumlarına tanık olamayan çocuklar bir gün ölme “sirasının” onlara da geleceğini anlayamıyor. Ölümü bekleyen modern insan idam mahkûmu değilse eğer, kısa çöpü çekmekten korkan biri gibi. İstenmeyen bir “büyük ikramiye” ölüm...

Bu kitap Ölümden bahsediyor. Ölüm denen o **“konuşmayan nasihatçıdan”**, o karanlık ışıktan. Kendisini göremediğimiz ama sayesinde hayatımızın karanlık yarısını gördüğümüz ölüm de bir nûr çünkü.

Ölüm'ü yeniden evimize misafir etsek? (Mehmet Yılmaz)

Modern ve laik bir ülke olan Fransa'da bir kaç ay önce ötenazi konusu senatonun gündemine geldi. Yasa tasarısı "[Hızlı ve ızdırapsız bir ölüm için tıbbî yardım](#)" başlığı altında tartışılırken ölümden bahsetmeyi beceremediğimizi düşündüm. Çünkü meselenin özü bir kamplaşma yüzünden perdelendi: Ölüm esnasında "sadece" **ızdırabın azaltılması** taraftarları ile **ötenazi yanlıları** karşı karşıya gelirken ölüm kavramını konuşmadık. Türkiye'ye en "fransız" parti olan [CHP'den bir milletvekilinin Kur'an'daki Ölüm'le ilgili bir ayeti "sinir bozucu" bulması](#) sanırım bir istisna değil. Modern olmak ile Ölüm'ü sinir bozucu bulmak arasında bir ilişki var:

- *Bütün canlılar ölümü tadar (Enbiyâ 35). Yani herkes ölür.*
- *Ya ben? Ben herkes değilim ki. Kimse benim yerime ölemez mi? Parası neyse vereyim. Doktorlar hâlâ çaresini bulmadılar mı şu "ölüm" denen problemin? Ölüm Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı değil mi? Devletimiz uyuyor mu?*

Cenaze törenleri, mezarlıklar ve ölülerin anılması binlerce yıldır insan yaşamının bir parçası. Ama modernleşen dünyada biyolojik ölüm rahatsız ediyor, ondan kaçmaya çalışıyoruz sanki? [Derin Göz kitabında](#) anlattığımız "parçalayıcı zekâ" yüzünden sanırım, "**ölüm bizim meselemiz değil**" gibi bir vehim içindeyiz. Yaşayanlar yaşar, ölenler de ölür. Birbirine karışmaz ikisi. Epikür değil miydi "**ölümden korkmuyorum, ben varken o yok, o varken ise ben yokum**" diyen? Haz ve tehdit odaklı yaşamın bedeli bu. Kendini ete, kemiğe, vücuda, maddeye eşitleyince maddenin yok oluşu tahammül edilmez bir korkuyu doğuruyor.

Fransa'da mezarlıklar çok düzgündür ve bol çiçeklidir. Ama duvarları çok yüksektir. Mümkün ise şehir dışına kurulurlar. Bunu bir unutma/erteleme çabası gibi okuyorum. Meselâ belediyede çok sıradan bir

Ölümden bahseden kitap

iş gibi **“ölüm masası”** var. Cesetlerin toplanması, isim adres vb bilgisayara kaydedilmesi... Lojistik ve bilgi-işlem. Sigorta şirketleri hayat sigortası vb satarken çok sıradan bir şeymiş gibi bahsediyorlar Ölüm'den. Etrafı dikenli teller ve mayın tarlalarıyla çevrili bir tür **“no man's land”**. Bu modern kurgu ile Ölüm'ü Yaşam'dan kopardık gibi geliyor bana. Din adamlarına, dinî kurumlara aktardığımız ölüm kavramının içi gittikçe boşalıyor. Ölüm demek bir çok insan için artık koskoca bir boşluk demek, anlamsız bir yokluk, bir hiçlik, idam mahkûmları gibi bekliyorlar bütün yaşamlarını silip süpürecek o anı. Ölüm'ü bu şekilde **“YOK”** edince hayat bir cezaevi koğuşuna benziyor. İstisnasız bütün mahkumların idamı beklediği bir koğuş. Oyalanmak için bir sürü şey var: Videolar, sakız, çikolata, tavla, satranç... Bunlarla oynadıkça bir süre unutuyorlar öleceklerini. Ama için için biliyorlar ki elektrikli sandalye kaçınılmaz yine de. Eğlencelere sarılmak çare olmuyor.

Pozitivizmin insanlık için yegâne fikrî ve vicdanî zemin olarak dayatıldığı bir çağda yaşıyoruz artık. Pozitivizm o kadar yaygın ki hava kirliliği gibi soluyoruz ama farkında bile olmuyoruz. (Bkz. İki kitap: [Bir pozitivizm eleştirisi](#) ve [Maymunist imanla nereye kadar?](#)) Sadece ölçülebilir şeylere VARLIK imkânı tanıyan bu görüş Ölüm'ü de maddeleştirdi. Artık ölüm bir problem ve çözümü de doktorlara transfer edildi. Toplumsal ve manevî alanları terk etti ölüm. “Parası neyse verelim” demeye alıştığımız her şey gibi kontrol edilebilir, öngörülebilir, hesaplanabilir, kanun ile düzenlenebilir sandığımız bir şey oldu ölüm? Fransız senatosunun Ölüm olgusunu vergileri düzenler gibi **“kanunî düzenlemeye”** tabi tutması bir laiklik komedisi değilse nedir?

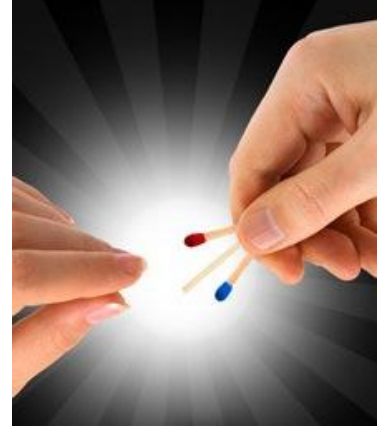
“Vakit nakittir” diyerek Zaman ile bağını koparan insan vaktini (=parasını) kaybetmekten korkuyor. Her şey kontrol altında, cep telefonuna bilgi yağıyor: Borsa endeksi, hava durumu, lig maçlarında atılan goller, trafik canavarı kaç can aldı bugün? Dünya giderek artan bir hızda dönüyor ve ötenazi de bu “kaçışlar” içinde bir kaçış. İzdıraplı hastalıklardan “kurtulmak” isteyenlere intihar etme hakkı(?) yasal olarak tanındıktan sonra hangi yasa teklifi gelecek? Duygusal ızdırap içindeki insanların ötenazi hakkı? Bir aşk acısı, boşanma, kötü geçmiş bir sınav ya da bir evlât acısına katlanmak istemeyen vatandaşlar da bu **“ızdıraptan kaçış”** hakkına sahip olacak mı? Ötenazi pozitivist anlamda **“rasyonel”** bir ölüm. Ölme vakti seçilmiş, hızlı, temiz, tanrısız ve ızdırapsız. Rasyonel olan her süreç gibi maneviyattan, mânâdan yoksun. Pragmatik ve materyalist bir biçimde yaklaşılın ölüm sanırım eskisinden daha korkunç bir biçimde yaşanıyor. En azından kanser hastalarının internet günlüklerindeki manzara bu. Kendisinin de herkes gibi öleceğini idrak eden, hatta ölüm tarihleri

Ölümden bahseden kitap

kendilerine **“bilimsel olarak”** bildirilen bu insanların hızla **“laik”** bir maneviyat icad ettiklerine tanık oluyoruz. İkiyüzlü arkadaşlarını, lüks tüketimi terk ediyor bir çoğu. Ölümlü oluşunu idrak eden insanlar pozitivizmin nesnel dünyasından kopmaya, Ben’den sıyrılmaya, Kendi’si olmaya çalışıyor. Din kadar Sanat’a ve Felsefe’ye sarılmalarını böyle okumak gerekiyor sanırım.

“Modern” yaşamın ilk kurbanı kelimeler oldu galiba. Kaybettiğimiz kelimeler... Güzellik yerine cazibe, iyilik yerine fayda, vakit yerine nakit, Aşk yerine seks koyarken Hayat’a mânâ veren Ölüm’ü de kaybettik. Çay ve ihtiyaç molası verdiğimiz bir dinlenme tesisinde mi unuttuk Ölüm’ü?

Çocuklarımıza Ölüm’den daha çok bahsetsek ne olur? Meselâ evde besledikleri hayvanların, saksıdaki çiçeklerin ölümü üzerine yorum yapmalarını istesek? Mezarlık ziyaretleri yapsak onlarla birlikte ve sonra ne düşündüklerini, ne hissettiklerini sorsak? Masallardaki, filmlerdeki ölümlerden de mi istifade edemeyiz? Çocuklara ölümden bahsetsek belki daha güzel bir dünya kurulur bizden sonra. Çünkü bugün Ölüm’ü TV’den öğrenmek zorunda kalıyor çocuklar. Gerçekten bir **“problem”** olan ve çözüm bekleyen kazalar, hastalıklar... Çocuklar ölüm sebepleriyle Ölüm’ün hakikatini ayırd edemiyorlar. Küçülen ailelerden uzaklaşan dedeler ve nineler de bizden **“uzakta”** ölüyor: Kendi evlerinde, hastahane ya da bakımevlerinde. Doğumlarına tanık olamayan çocuklar bir gün ölme **“sirasının”** onlara da geleceğini anlayamıyor. Ölümü bekleyen modern insan idam mahkûmu değilse eğer, kısa çöpü çekmekten korkan biri gibi. İstenmeyen bir **“büyük ikramiye”** ölüm...

Ölüme kendisini yakın hissedenleri, yaşlıları da dinlemek bir çare olabilir. **“Yakında öleceğim, sizinle konuşmak istiyorum”** dediklerinde **“amaaan! şimdi sırası mı?”** diyerek sözlerini kesmesek yeterli olacak belki? Neler yaptılar hayatlarına anlam katan? Gururlandıkları şeyler neler? Ya pişmanlıkları? Neler bırakmak istiyorlar kendilerinden sonra gelenlere? Umutları neler bizim için? Yaşlılık gözüyle, **“geriye”** bakarken hayat nasıl gözüküyor? Ya biz kendi hayatımızı nasıl göreceğiz o yaşta?

Doğum kadar önemli bir olayı yani Ölüm’ü yeniden evlerimize misafir etsek belki de yaşamımız daha çok anlam kazanacak..

Ölüm gibi güzelsin (Anonim)

Bu bir aşk ilânı olabilir ancak. Belki gökyüzünde kıyılmış bir nikâh? Seni dünya gözüyle görmeden önce rüyamda görmüştüm. Beyazlar giymiştin ve karlarla kaplı bir tepede tevekkülle oturuyordun. Kapından içeri girdim, selâm verdim ve beyaz duvarlarla çevrili beyaz halına oturdum. Tavan beyazdı. Konukların beyazlar giymişti. Pencerelerinden dışarı baktım ve bembeyaz kar, bembeyaz gök vardı, ufuk yoktu. Ne kadar güzeldin. Ölüm gibi güzeldin.

Bu sefer seni dünya gözüyle görmek nasib oldu. İstanbul Boğazı'nda bir ikindi vakti hiç beklemiyordum. Paket taşlarla döşeli dimdik bir yokuşun başında sanki beni bekliyordun. Yeşiller giymiştin. Yeşil sana ne kadar yakışmıştı. Bahçen, yosunlarla kaplı mezar taşların, duvarların yemyeşildi. Önünde kediler toplanmıştı. Yine beni buyur ettin. Namaz kıldık beraberce. Boğazı seyrettik sonra. Ne kadar güzeldin. Ölüm gibi güzeldin. "Kal" deseydin ben hazırdım sonsuza kadar seninle kalmaya. Yatacak bir yer gösterseydin bana. Senden ayrılmayı hiç istemezdim. Ama bu ayrılık nimetidir kavuşmayı bana terbiye eden. Ayrıldık yine. Şimdilik tabi. Sadece şimdilik.

Seni çok özledim.

EYVALLAHSIZ ÇINAR (Özlem Yağız)

Bugün onu da toprağa verdik. Birkaç saat önce mezarlıktaydık. Yavaşça indirdiler kabrine. Bedeni küçücük kalmıştı zaten. Tek tek tahtalar uzatıldı. Tek tek kapattılar tahtaları üstüne. Son kürek toprak da atıldığında mezara devasa bir çizgi üzerinde 75 yıllık bir nokta daha öylece sona ermişti işte. Ağır ağır bıraktık bedenini orada. Mezar tekbirlerle kapandığında fotoğraf da solmaya başlamıştı sanki. Helva dağıtılacak, akşam kur'an okunacak, çocukların yanına dönmek lazım. Hayat olanca sesiyle çağırıyor hepimizi. Düşüncelerimi merhumun hatıraları yerine yaz orucunun susuzluğu kaplamaya başladı bile. Sonra susuzluk sona erince tekrar hatırlayacağım. Sonra gitgide daha az. Sonra aile bir araya geldiğinde gözlerimizdeki mahçup yaşları saklamaya çalışacağız.. Sonra gitgide daha az. Gitgide bayramlarda bir iki hatıra ile yad edeceğiz. O kadar.

Birkaç saat önce mezarlıkta tek tek kabirlere bakıyordum. Kayseri eşrafından Hüseyin bey. Merhume Fatma hanım ruhuna el Fatiha...Mezara sıra ile toprak atarken sevenleri, mis gibi kokmuştu toprak. Sonra dedemin mezar taşına dikildi gözlerim. 1975 de ölmüş. Dün gibi küçük bir çocuktum oysa. Babam ağlamış odadan kaçmıştı haberi alınca. Hiç babamı ağlarken görmemişim. Çok şaşırılmışım. 35 yıl olmuş demek ki...

Ölümden bahseden kitap

Şimdi güzel mi güzel bir gecede balkonumdan Marmara'yı, adaları seyrediyorum. Günler süren çöl sicağından sonra tatlı serin bir rüzgar esiyor. Önümde iki Selatin camii. Arkasında adalar. Ayışığında denizde yakamoz pırlıtları. Ufuk gemilerin parlak ışıltıları ile dolmuş. Yanımda ful çiçeği mis gibi kokuyor. Begonviller başkaldırmış ona layık gördüğümüz balkon hayatına, baş aşağı korkuluklardan sarkmakta. Ölüm ve kasvet ne kadar uzak bana. O çukur, kefen, cenazenin üzerine örtülen tahtalar ve toprak. Bu kadar güzelken hayat, yakamozlar parıldarken karşında, evinden neşeli çocuk sesleri gelirken nasıl olabilir, nasıl ölebilir bir insan. Nasıl inanırım ölüme.

Aylar önce Yeşilköy sahillerinde oturuyorduk. Adım gibi biliyorum karşımda ölecek bir insan oturuyordu. Umurumda bile değil diyordu hiçbir şey. Artarda çaylarımızı yudumluyorduk. Politikadan konuşuyorduk çoğunlukla. Geçmiş günlerden. Çocuklarından konuştukça çok mutlu oluyordu. Hiç hatırlamadığı anıları anlatıp duruyordum ben de hoşnut olsun diye. Adım gibi biliyordum o ölecek bir insandı. Sadece son bir çalım atıyordu hayata. Yeşilköy'de çaylarımızı yudumlarken ve sohbet ederken ölüm ne kadar uzak geliyordu. Daha zayıflamamıştı bedeni. Ama zayıflayacaktı. Hem de çok zayıflayacaktı. Tıpkı yıllar önce toprağa verdiğimiz kız kardeşi gibi. Çok acı çekmişti rahmetli, çok bağırılmış, çok inlemişti. O da biliyordu nasıl bir beden git gide erir biter. Ben ise kaçınıcı defadır görüyordum kanserin kemirdiği bir canı. Böyle bir şey yokmuş hiç olmayacakmış gibi davranıyorduk ikimiz de. O umursamıyordu ben umursamıyordum. Umursamıyor muyduk acaba. Dünyanın en riyakar oyununu oynuyorduk beraberce.

Hiçbir zaman din iman işlerinden konuşmayı sevmezdi. Belki ateist değildi ama hiç inandığını da söylememişti. Diyelim ki Allah var derdi. Bunun ne faydası var. Sana ne yararı var bana ne yararı var.

Son anına kadar biz de ne ölümden bahsettik ne Allah'tan ahiretten. Son anına kadar ağlamadı inlemedi bağırmadı. Bir şey talep etmedi, hiçbir duygusunu paylaşmadı. Bir kapalı kutu gibi geldi dünyaya bir kapalı kutu gibi gitti.

Sessiz bir gecede elimde çayım uzaklara bakıyorum. Bir balkondan seyreyliyorum dünyayı. Hep bir balkondan seyrettim başka hayatları. Görüntüler renkler kavgalar gürültüler bazen bir gölge süzülürcesine geçti hayatımdan. Bazen gürültücü mahalle karıları gibi kavga küfür bağırıştılar sokağımda. Bir falçata da bana salladılar çoğu zaman. Gidenler hiç geri gelmedi. Bir limandı ölüm. Onları indirdik ve gemi yoluna devam etti. Şaşkınlım. Yaşamak ve ölüm zaten en büyük muamma oldu hayatımda.

Ah! Bir de ötelere dair bir umut vermeden gidenler yok mu? Koca bir çınar devriliyor karşımda. Küçük bir Anadolu kasabasında başlamış tüm hikaye, hayatı dişiyile tırnağıyla kazıyarak adım adım yaşamış. Nice kazıklar yemiş yollarda. Hayatın en acımasız bahçelerinde dolaşmış. Kazık atmayı, kaskatı olmayı öğrenmiş o da. Bir kapalı kutuya çevirmiş sonunda yıllar. Sonra bir gün çınar devrilmiş her şey bitivermiş. İçimize ötelere dair bir teselli tohumu bile atmadan sessizce gitmiş. Bir gün görüşeceğiz bir yerlerde helal et hakkını dememiş kalanlara. Umurumda bile değil demiş yaşarken de ölürken de. Hiçbir şey umurumda bile değil.

Ah devrilen sevgili eyvallahsız çınar. Tut ki Allah var. Tut ki ümitlerimiz, tesellilerimiz, dualarımız var. Hiç konuşamadık seninle ama..

Kayan yıldızların bir kibrit çakımından fazla hikayesi de var.

[Toprak olmak ne garip şey anne! – Varlığın anlamı \(Mehmet Bahadır\)](#)

- Bu yazı nefsiime yazılmıştır -

Bir baba, çocuğunun kabiliyetlerini ve içindeki cevherleri veya kuvveyi nefsanîyesini, yine kendisine göstermek üzere, bazı konularda onu sınamak ister. “Farz edelim senin büyük bir çiftliğin var, içinde pek çok teknik imkan, aletler, yirmi adet personel, iki traktör, iki dönüm meyve bahçesi, vs.” şeklinde bir cümle ile başlayan baba bu farazî çiftlik üzerinde çocuğa pek çok soru sorar. Alışverişler, adil yönetim, idari meseleler, hak hukuk meseleleri, felaketlerle yüzleşmeler, soğuklar, baskınlar ve savaşlar gibi pek çok senaryo üzerinde konuşulur. Artık çocuk çiftliğe iyice sahiplenmiştir. Nihayetinde baba çocuğa yeterince sınadığını düşünüp **“Şimdi bu çiftliğin içindekilerle beraber yıkıldığını düşünelim.”** dediğinde çocuk bunu bir türlü kabullenemez. Ve şaşkınlık içinde : **“Ne yani, bütün bunların hepsi, ve işleyen bunca harika sanatların hepsi yok olmak, toprak olmak için midir?”** demekten kendini alıkoyamaz.

Rahmetli Ahmet Kaya şafak türküsünde; belki yaşadığı haksızlıklara bir anlam verememekten, belki sadece dünya penceresiyle gözlemlediği olaylara ve varlığa anlam verememekten olsa gerek, **“Ölmek ne garip şey anne, toprak olmak ne garip şey”** diyordu. Sanırım bu cümleler de, çiftliğe sahiplenilen çocuğun, şaşkınlığına benzer bir mizansen oluşturmaktadır...

Ölümden bahseden kitap

Gerçekten de, şayet hepsi bundan ibaretse, sonrası yoksa, varlığın anlamı korkunç ve tahammül edilemez bir çelişkiler yumağına dönüşüyor. Ahmet Kaya benzeri bir şaşkınlık daha anlamlı kalıyor bu tablo karşısında. İçinde harikalar ve mucizevi sanatlar barındıran ve her zaman hikmetle değişen ve düzgünlük içinde her vakit tazelenen şu muntazam kainattaki mükemmel denge, ve matematiği iflas ettiren ve akıllara durgunluk veren ince ayar anlamsız bir artığa dönüşüyor. Kainat anlamsız bir boşluğa, doğa olayları basit birer görüntüye, insan homoekonomicus bir varlığa, ağaçlar yakılacak birer kütüğe, çiçekler ve böcekler sadece üreyen birer canlıya, güneş anlamsız bir ışıladağa, dönüşüyor. İçindeki her canlıya merhametle dokunan ve ona kucak açan kainat: zalimin ve masumun dolayısıyla herkesin toprak olmasıyla eşitlenmeye akacaksa, boş yere akıyor ve boş yere var demektir. Her şey anlamsız, her şey değersiz ve her şey sıfırlanmış demektir. Şayet mazlum, hakıyla birlikte toprak olacaksa, zalimin zulmü yanına kar kalacaksa varlığın da bir anlamı olmayacaktır.

Düşünün ki, kâinata tek bir varlığın, bir elmanın bile fiyatı kâinat kadardır ve kâinat için pek büyük masraf yapılmıştır. Buna rağmen pek çok varlık daha doğar doğmaz, ya da kısa bir süre yaşayıp ölüyor. Bu kadar kısa bir hayat için, bu kadar masrafa uçsuz bucaksız kainata ne gerek vardı o halde? Neticede her şey bir yoklukta son buluyorsa, bu hayata ne gerek vardır? Eğer, bu hayatın, ötesinde sonsuz bir hayat yoksa, şu olup-bitenler, şu hayat, şu kâinat bir oyun ve eğlenceden ibaret olmaz mı?

Menderesin toprağı, muktedir Cemal Gürsel'in, cübbeli katil Salim Başol'un, milli şef İnönü'nün toprağı ile eşitlenecekse, dahası Yassıada mahkeme salonundaki "Zalim kahkahaları" ile "gizli hiçkırıklar" birbirinden ayrılmayacaksa, varoluş apaçık bir çarpıklık demek değil midir ?

Şalçı Bacı'yı, İskilipli Atif Hocaları ve daha nicelerini idam eden İstiklal mahkemelerinin eli kanlı muktedirleri, asli büyük mahkemeye çıkmayacaksa bu işte bir tezatlık yok mudur? "Bu ne yaman çelişki anne!" diyen Ahmet Kaya'ya hak vermek gerekmez mi o halde?

Ölümden bahseden kitap

Gazze'ye insani yardım için yola çıkan filo ya da saldıran, 19 yaşındaki Furkan Doğan'ı şehit eden kanlı eller, nursuz, onursuz yüzler, zulmetin çocukları ve niceleri... toprak olmakla kurtulacaklarını sanıyorlarsa feci şekilde yanılıyorlar.

Toprak olma eşitliği elbet bozulacak. Bu korkunç eşitsizlik "Mahkeme-i Kübra" (Büyük Mahkeme) ile giderilecektir. Üstad Bediüzzaman "Haşir" risalesinde **"Hiç mümkün müdür ki, bir saltanat, bahusus böyle muhteşem bir saltanat, hüsn-ü hizmet eden muti'lere (itaat edenlere) mükâfatı ve isyan edenlere mücazâtı (cezası) bulunmasın? Burada yok hükmündedir. Demek, başka yerde bir mahkeme-i kübrâ vardır. ...Zalim izzetinde, mazlum zilletinde kalıp buradan göçüp gidiyorlar. Demek bir mahkeme-i kübrâya bırakılıyor."**⁽¹⁾ derken kendinden o kadar emindir ki; **"Ahiretin olmasına değil, olmamasına şaşmalıydınız asıl"** demeye getiriyor.

Elhasıl, yapı taşları aynı da olsa elmas ile kömür ayırt edilmeyecekse varoluşa bir anlam da yükleyemezsiniz. Her şeyi bir anlamsızlığa ve başıboşluğa itersiniz ki, özellikle böylesi muhteşem saltanat ve içinde bulunduğumuz kainattaki akıl almaz dengeler ve muhteşem sanatlar sizi yalanlayacak, vicdanımıza ve akıl gözümüze şöyle seslenecektir: **"Öncelikle "O" var, ve her şey O'nun varlığı ile anlam kazanır ve bu hadiselerin hiçbiri boş değil, adaletin gerçek sahibi, adaletini tecelli ettirecektir."** Çünkü insan, ipi boğazına sarılıp istediği yerde otlamak üzere başıboş bırakılmamıştır. Kur'anı Kerim bizlere, bütün amellerimizin suretleri alınıp yazıldığını ve bütün fiillerimizin neticeleri, muhasebe için zaptedildiğini haber veriyor :

Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. "Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!" derler. Onlar bütün yaptıklarını karşılarında bulurlar. Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez.

(Kehf Sûresi, 49. Ayet)

Üstelik, biri insanın sağ tarafında, biri sol tarafında oturmuş iki alıcı melek de (onun yaptıklarını) alıp kaydetmektedir. (Kaf Sûresi, 17. Ayet)

Vicdanım kadar eminim "Haşir Sabahı"ndan...

Çünkü denklemin dünya tarafında, gözlerden kaçmayan korkunç bir açık var. Vicdanım bu açıklığı kabullenmiyor ve bir türlü tatmin olmuyor. Adalet arıyor her daim. Demek ki, denklemin bir de, öbür tarafı olmalı ve demek ki, bütün bunlar mahkemeyi kübraya bırakılıyor,,,"Haşir risalesini ve Üstad Bediüzzamanı dinle...

Aklım kadar eminim "Haşir Sabahı"ndan...

Günler, asırlar adedince misal-i haşir ve kıyametin nümunelerini görüyorum her daim. Sonra, bu kadar nümune ve misalleri müşahede ettiğim (gözlemlediğim) halde, haşr-i cismânîyi (ahrette tekrar bedenlerin ve vücudların dirilişini) akıldan uzak görüp istib'âd etmekle inkâr etsem, ne kadar divanelik olduğunu yine aklımla idrak ediyorum. Allah bu büyük güne bizleri hazırlamak için, aklımıza hitap ederek her gün ölümler ve yeniden dirilişler yaratıyor. Hadiseleri ve tabiatı dinle...

Kalbimin ve gönlümün sesi kadar eminim "Haşir Sabahı"ndan...

Zira: bütün rahmet hazinelerinin anahtarlarını, bütün esmalarının aynalarını yerleştiren, nihayet derecede güzel sanat içinde Kainatın fihristesi şeklinde yarattığı insanı, Allah zayi etmeyecek. Her

Ölümden bahseden kitap

tarafı güzelliklerinin akislerini gördüğümüz muhteşem sanatların hiçbiri zayı olmayacak. Belki ölüm ile gelen hal değişimi ile kemale ve sonsuzluğa akacak. Bak, evren dahi tekamül ederek, kemale ve sonsuzluğa ilerleyerek son durağına, kıyamete koşuyor.

“Şimdi bak Allah’ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O herşeye hakkıyla kadirdir.” (Rum Sûresi, 50. Ayet)

“Çürümüş kemikleri kim diriltecek?’ dedi. Sen de ki: ‘Onu ilk önce kim yaratmışsa tekrar O diriltecek. O herşeyin yaratılışını hakkıyla bilendir.”

(Yâsin Sûresi, 78-79 Ayet)

Kalbinin götürdüğü yere git ve Kur’anla beraber gönlünün sesini dinle...

Hislerim kadar eminim “Haşir Sabahı”ndan...

Çünkü yokluğuma onbinlerce yıldır alışıldığı halde şimdi varım. Olup olmamam kimsenin umurunda değilken, insan olarak buradayım. Kimseye benzemeyen biricik yüzümle, sadece kendime ait retinamla, parmak izlerimle buradayım. Hiç ummadığım güzellikler ve harika mucizler içinde insan olarak yaşıyorum, yaşatıyorum. Hiç hazırlıklı değildik insan olmaya, sonsuzluğa aday olmaya... Dahası, böylesi cömert ve kerem sahibi, karşılıksız lütfeden çok bağışlayıcı bir Yaradan’a kul olacağımız, olmayan aklımızın ucundan bile geçmezdi. İçinden gelen sese kulak ver ve hislerini dinle...

Doymayan nefsim kadar eminim “Haşir Sabahı”ndan...

“Şu dünyadaki tezyinat (süsler, ziynetler), yalnız telezzüz (lezzetlenme, zevklenme) veya tenezzüh (gezinti) için değil. Çünkü bir zaman lezzet verse, firakıyla (ayrılığıyla) birçok zaman elem verir. Sana tattırır, iştihasını açar, fakat doyumaz. Çünkü ya onun ömrü kısa, ya senin ömrün kısadır; doymaya kâfi değil. Demek kıymeti yüksek, müddeti kısa olan şu tezyinat (süsler, ziynetler) ibret içindir, şükür içindir. Usul-ü daimîsine (daimi asıllarına) teşvik içindir; başka, gayet ulvî gayeler içindir.

Evet, madem her şeyin kıymeti ve dekaik-i san’atı (sanatın incelikleri) gayet yüksek ve güzel olduğu halde, müddeti kısa, ömrü azdır. Demek o şeyler nûmunelerdir, başka şeylerin suretleri hükmündedirler. Ve madem müşterilerin nazarlarını asıllarına çeviriyorlar gibi bir vaziyet vardır. Öyle ise, elbette şu dünyadaki o çeşit tezyinat, bir Rahmân-ı Rahîmin rahmetiyle, sevdiği ibâdına (kullarına) hazırladığı niam-ı Cennetin (Cennet nimetlerinin) nûmuneleridir denilebilir ve denilir ve öyledir.”⁽²⁾

Nimetlerin, varlıkların hal dilini dinle. Kuşların, böceklerin, çiçeklerin... hal dilini dinle...

Sonsuzluğu arzulayan ruhum kadar eminim “Haşir Sabahı”ndan...

Ruhum kabıma sığmıyor. Ruhumun dairesini, aşkımin kıvrımlarını şu fani dünyanın kenarlarıyla örtüştüremiyorum ve şu hayatın dar köşelerine sığdıramıyorum... Vermeği istemeseydi Yüce Yaradan, dilemeği vermezdi zira.

Sonsuzluğu arzuluyor ruhum...Ruhunu dinle...

Ölümden bahseden kitap

Aslında varlığın anlamı, Allah'ın varlığı ile anlam kazanıyor. Allah'ın varlığı, varlığın asıl manasıdır. Bu mana görülmezse her şey değersizleşir ve sıfırlanır. Hayata, bu manadan yoksun bakan gözler adeta bir kara delik misali her şeyi yutar. Bütün güzellikleri, muhteşem sanatları, ilahi her türlü tecellileri emer, yok eder. Elhasıl varlığın anlamını iman dürbünüyle görebiliriz. İman, kara deliğin karanlığını gideren, etrafını nurdan halkalarla aydınlatan, varlığın gayesini, anlamını ve güzelliğini gösteren nurun ve hakikatın ta kendisidir.

Mağara günlerinde bu hakikatleri ve varlığın anlamını arayan özel biri daha vardı...Sessiz, kimsesiz gecelerde göklerden bir ses yükselir Hira'da!

“Sevgisizliğin-alakasızlığın-köleliğin-öldürmenin-faizin-katliamların-Çöl’ün ortasında Bir yetimin kalbinden Allah’ın insanlığa seslenişi: Bir annenin evladına seslenişi gibidir!

Ah Muhammed! Kırdılar mı sizi? Kiminizi köleleştirip-kiminizi sattılar mı? Korktunuz mu? Güvenmeyi mi kaybettiniz? Kirlendiniz mi? Pislendiniz mi? Canınız mı yandı? Kan mı sıçradı üzerinize? Yalanlar mı sıçradı? Putlar mı sıçradı? O halde İnsanlık tarihinin önüne çıkıp Yaratılışı yeniden hatırlatalım mı seninle? Oku! Yaratan Rabbinin adıyla! O seni İlgiden-Alakâ’dan yarattı Senin Rabbin çok cömerttir Kalemı kullanmayı öğretti Ve bilmediğini.... Acılarını al! Yasla başını Allah’ın sesine! Kıs sesini! Dinle: Seninle konuşan Rahman ve Rahim olan Allah’tır! Senin de aradığın şeyler bunlar mağaralarda! Haydi Sarıl Allah’a Secde Et ve Yaklaşssssssssssssssssssssss...”⁽³⁾

Dipnotlar :

- (1) Bediüzzaman, Haşir Risalesi, Sözler 10.Söz Sayfa 84.
- (2) Bediüzzaman, Haşir Risalesi, Sözler 10.Söz Sayfa 116.
- (3) Senai Demirci, [Secde Et ve Yaklaş](#)

Teşekkür : Bu makalenin yazımında, Bediüzzaman Hazretlerinin Sözler adlı eserinden ve Sayın Senai Demirci'nin makalelerinden ve Sayın Mehmet Yılmaz'ın teşvik ve desteklerinden istifade edilmiştir

Ölümden Saklanamayan Salinger (Cemile Bayraktar)

Jerome David Salinger, 1919 New York doğumlu Amerikalı bir yazar. Kariyerine kısa hikayeler ile başlayan yazar, ' Çavdar Tarlasında Çocuklar ' (The Chatcer İn The Rye) eseriyle ilk zamanlarda dikkati çekmese dahi zaman içerisinde büyük bir ün kazandı. Bir dönem yasaklı olan bu eser yayımlanmasından, yaygınlaşmasına kendi kaderinde sonlardan ilk sıralara büyük bir hızla yol aldı. İlginçtir, Salinger ise eserinin ve onun gölgesinde kendi ününün yükseldiği istikametini tam tersi olarak kendini kendi içine hapsetti, eser yayıldıkça yazar garip bir şekilde kayboldu. Bugün ise Salinger artık aramızda değil, kendi saklılığında öldü Salinger.

Yıllar önce yaşı benden oldukça büyük bir avukat arkadaşına ' yüzde yüz suçlu olduğuna inandığın bir kişinin davasını üstlendin mi hiç ? ' diye sormuştum. Bana ' yüzde yüz suçlu insan yoktur ' demişti. Unutmadığım bu cevaptan yola çıkarak Salinger gibi - ki ben Salinger ' saklısında ' çok anlamlı başka isimler daha görürüm ; Kafka gibi Sezai Karakoç gibi - isimlerin yaşamları sırasında ya da ' saklıları ' ölümlerinden sonra, kendilerini bariz ortaya koydukları ' duygu çıkarmaları ' üzerinden muhasebelerinin görülmesine karşı çıkarım. Fiile dökülmüş eylemlerin dahi bir arka planı, bir geçmişinin, bir batınının olduğu kabulü her akla, her gönle sirayet etmişken, duygu denilen civa misali içinde bulunduğu ortama şeklen uyum sağlayan, uğradığı etki ile ne şekilde kaçta bölüneceği ve nasıl bir sonuç çıkacağına bilinmediği bir olguya bakarken somut çıkarımlarda bulunmak ne denli doğru ? Bu nedenle şiir, roman, resim, müzik gibi kurgudan yoksun, mutlak bir duygunun güdümüyle ortaya çıkan eserlere, eserlerin faileri üzerinden yorum getirmek gayri ahlaki eylemlerin en büyüğüdür, şahsi hakka tecavüzdür, diye nitelendiririm. Eleştiri, üzerine konuşma ya da yorum yapma hakları ancak

Ölümden bahseden kitap

ve ancak o eserlerin ve o eserlerin faillerinin etkilerinin bizde bıraktığı etkilere dair ise dillendirilmeli diye düşünürüm.

Bu tür nedenlerle Salinger ölümü, onun öncesinde saklılığı, onun öncesinde eserinin 'hırçın ergeni Holden üzerinden kendi kişiliğinin okunma çabası, çoğumuzun tükürdüğü 'magazinsel' kültür etkisinden esinlenerek yapılan kıyımlardan ötesi değildir.

Bir etki yoktur ki, herkeste aynı tepkiye yol açsın. Etki birdir ama tepki çeşitlidir. Tekil bir etkiden, çoğul tepkilere ulaşabilirsiniz. Milyonlarca insan ve bu insanların hiçbirinin bir diğeriyle tıpatıp benzerlik sağlayamadığı ve milyonlarca insanında bir zamanlar var olduğu, şimdilerde adlarının dahi anılmadığı bir ortamda; insanların çoğulluğu, tepkilerin çoğunluğuna karışmışken acaba etkinin bir ve tekil olduğu fikri, kimin zihnine düşüyor? Peki bu nasıl bir berekettir ki, yokluktan varlığa, birlikten çokluğa kadar tüm sıralamaları kendi kontrolünden geçirebiliyor? Akıl ile düşündüğümüzde buna bilimsel gerçekleri de eklersek eğer hiçbir formülün sonucu $1 = 10000....$ sonucuna ulaşmaz iken, kendi farkında olmadan yaşadığımız hayatlar sürekli olarak $1 = 10000....$ sonucunu verir? Hiç bu sorunun cevabını bileniniz var mı? Ve melekler şaşırıp sorduğunda (Bakara/30) ' Ben sizin bilmediklerinizi bilirim ' (Bakara/30) . Ve Yakup'a şaşırarak sorduklarında ' Ben sizin bilmediklerinizi bilirim ' (Yusuf/86). Akıl ve kalbin bir olduğu bu cevaplarda bir olan etkiye, aynı tepkilerin verilmesi, $1 = 1$ formülünde zerre şüphe taşımayan sonuçlara ulaşılmasında, çoğunluğa karşı yakalanan teklik nasıl bir dönüşümdür?

Peki ya ölüm? Kendi içimizden taşanları dahi kendimiz anlayamadığımız bir şekilde dışarı vurduğumuz, bizi biz dışındakilere sunduğumuzda her yönelene verdiğimiz tepki Kafka misali ' tüm yazılarımı yakın ' gibi bir unutulmaya heves; Salinger misali bir ' saklanma ', her gün gazete ya da televizyon ekranlarında görmeye alıştığımız ünlüler kervanının kendine her uzanana yığıldığı bir popülarite ile sürekli var olma, unutulmama, aşık olma ve bunu devamlı kılma hevesi gibi farklı tepkilerin, ölüm gibi bir etki neticesinde herhangi bir tepki değil etkide yok olma ve bundan kurtulamama sonlanmasında, saklanamamamız, unutulmamamız, yahut unutulmamız? Bu tercih edememe kıskacında sonucun bizim elimiz dışında kalması? Tüm bunlar kendimize dair yaptığımız hesapların iflasından başka nedir ki?

Peki ya Salinger etkisi? Herkesten hatta kendi taşıdığı olanın etkisinden dahi saklanırken nedenlerinin çokluk olduğu bir kurguda Salinger'i saklandığı yerde, arayıp, bulan ' teklik-etki-ölüm-değişmeyen ' sonuç olan ölüm nedir? Sahi yok olmayı dilediğiniz zaman yok olduğunuzu mu sanıyorsunuz? Kendi hayatlarınızın, alışla geldiği şekliyle kaderlerinizin ancak yürüdüğü yolun rotasını çizemediğinizin, o yolun başlangıç noktasının, zemininin ve bitiş çizgisinin sizin elinizde olmadığı, dolayısı ile hakikatin değil sadece fiillerin faili olduğunuzdan sahi haberiniz yok mu? Bu denli acziyet içerisinde ' insan ' nasıl olurda saklanabilir?

Aslında her saklanılan ölüm değil midir? Arkasına saklandığımız her şeyin arkasında aslında ölüm yok mudur? Madde, şöhret, itibar, para, meslek, roller gibi sınırsız tutduğumuz çoğu kez arkasında kaldığımız, saklambaç oyunlarımızdaki zırhlarımız hep bizi ölüm denilen yok oluşun görünen tarafından saklamaz mı? İnsanın kapasitesi üç kap miktarı ise bunlardan biri doğum, ikincisi yaşam süreci, üçüncüsü ise ölüm değil midir? Bu üç kap miktarına fazladan eklenen yaşam süreci o kabin dışına kendi yerleşmeye niyetlendikçe, oradan taşıyıp, kayıp giden ölüm değil midir? Salinger'in ' saklanma ' fazlası ile doldurduğu kabinin dışına itilen ölüm tüm kurguyu tarumar ederek gelip aklandığı yerde onu bulmamış mıdır? Bulmuştur. Çünkü hesaplar çok, ölüm tek tepkidir.

Gariptir, insan öldüğünde, ölüm fiili gerçekleştiğinde, tamamlandığında yani bir aşama geçildiğinde

Ölümden bahseden kitap

Rabbin'e, teklife kavuşur sanırsınız. Oysa ki bir sonraki aşamaya dahi gerek yoktur,ölüm zaten birdir,tektir,tek tepkidir.

Ölümü kendimize yakın bir cümle içerisine sokmaktan dahi itina ile kaçındığımız sonucunun farkındayken başlangıcın adı olan masumiyet, çocukluk ile bir son olan ölümü aynı cümlede kullanamayız ? Kendi çocukluğumuzu tamamladığımız andan itibaren, o çocukluğa dokunamamış kirlilik yani masumiyeti de ölüm gibi kaçındığımız hallerden yine uzak tutarız. Çünkü ölüm uzaktır, masumiyet ve çocukluktan, çünkü ölüm aynı zamanda kaybettiğimiz masumiyetin hesabının adıdır aynı zamanda. Biz ölümden saklanırken Salinger'in ' Çavdar Tarlasında Çocuklar'ı oluruz, o masumiyetin arkasına saklanır, bir daha bizi kimsenin bulmamasını sağlarız. Lakin teklifinden, ve aynı tepkiye bağlılığıyla birliğinden mütevellit ölüm her saklımızın arkasından bizi bulmakta bizim saklanmamızdan çok daha ustadır.

Ne kadar başarılı olursak olalım, bizden daha usta olanın yanında hep çırak kalırız,biz hep tepki veremeyeceğimiz etkinin karşısında Salinger kalırız. Ölüm saklılarımızın arasından usulca yanımıza sokulduğu an gözlerimizi aynı sonsuza diker, ' aynı karede dondurur ', aynı cümleyi kurarız ; ' Çavdar tarlasında çocuk ' kalmalıydım. Ve beni bulacağından emin olduğum ölüm bana dokunduğunda o çocuğun masumiyetinden ışıdayarak keşke saydamların ardına saklanmasaydım... Keşke...Ah keşke saklanmasaydım.

Keşke demeden dahi, ' Her nerede olursanız olun ölüm size yetişir, son derece sağlam kaleler içinde de bulursanız yine kurtulamazsınız. ' Nisa/78

Keşke demeden dahi, sorulduğunda ' Yıl sayısı olarak yeryüzünde ne kadar kaldınız ? ' Müminun/112

Keşke demeden dahi, " Der ki: "Keşke hayatım için, (önceden bir şeyler) takdim edebilseydim " Fecr/24

[Tolstoy'da Ölüm Düşüncesi](#) (Nazmi Eroğlu)

[\(Köprü Dergisi\)](#)

Tolstoy dünya edebiyatına mal olmuş bir Rus düşünürü ve edebiyatçısı. Edebiyat merdivenlerini nesirle tırmanmış ve o yolda zirveye oturmuş bir romancı. Romanda başarılı olmuş her yazar gibi o da, hayatın içindeki gerçekleri ve problemleri en çarpıcı açıklığıyla ve derin tahlillere girerek anlatmıştır. Bu yöndeki başarısı nispetinde okuyucu tarafından hüsnü kabul gördüğü söylenebilir ve bitmeyen bir ilgiyle günümüze kadar canlılığını sürdürmektedir.

Ölüm, hayatın en önemli, en gerçekçi, en riyasız yanını temsil etmektedir. Buna rağmen insanlar, büyük oranda, ölümü her zaman kendinden uzakta görmektedirler. Belki de, insan fitratının bu şekilde ölüme yaklaşması, hayatı çoğu zaman yaşanılır kılabilmektedir.

Sıradan insanlarda olduğu gibi düşünür ve filozoflarda da ölüme yaklaşım, dünya görüşünü, hayat felsefesini ortaya koyar. Tolstoy, yazılarında yoğun bir şekilde ölümü işlemesiyle çağdaşı olan yazarların önünde bir üne sahiptir.

Tolstoy'un birçok eserinde, ölüm teması, merkezi bir değer olarak işlenir. Romancı üslubuyla tasarladığı ve girdiği hayat hikayelerinde adeta dini bütün bir Müslüman'ın ahiret ve ölüm inancına yaklaştığını görmek mümkündür. İvan İlyiç'in Ölümü, Hayat Üzerinde Düşünceler, İnsan Ne İle Yaşar, Üç Ölüm, Polikuşka, İtirafırım vs. her birinde okuyucusunu ölüm gerçeği ve hayatın anlamıyla yüzleştirmeye çalışır. İtirafırım adlı hacimce küçük fakat oldukça yoğun eseri bu bakımdan bir nasihat-nâme kadar fonksiyon taşıdığı düşünülebilir. Burada saf Hıristiyanlık akidesine bağlı bir düşünce geliştirir ve debdebeden uzak bir hayat tarzının insana gerçek huzuru vereceği inancına erişir.

Ölümden bahseden kitap

Bu sonucu, bir yönüyle şu şekilde özetlemek mümkün olsa gerek: “Tolstoy’un Hıristiyanlıkta reddettiği ‘dejenerelikler’ arasında, insanlıkların dünyaya günahkâr olarak geldikleri, günahların, muhtelif yollarla affedilmesi, Teslis (üçlü birlik) ve Allah’ın insan şeklinde vücut bulması idi...”¹

Tolstoy, parlak bir çocukluk ve gençlik devresinin ardından şöhreti yakalamış nadir yazarlardandır. Bu dönemlerinde, çevresini oluşturan insanların nezdinde “hırs, tahakküm, menfaatperestlik, şehvet, kibir, hiddet, intikam hırsı” gibi davranışları belirleyen hissiyatlar revaçta idi ve kendi hayatını buna göre şekillendirdikçe ve büyüklere uydukça çevresini memnun ettiğini biliyordu. Daha sonra kendini geliştirmek için Avrupa’daki üst tabakaların takıldığı entelektüel ortamlara iştirak ederek “ilerlemeci” düşüncelerini ve hissiyatını pekiştiriyordu. (Olgunluk devresinde, bu ortamlarda gördüğü arızaları ve medeniyet anlayışının çarpıklığını daha iyi değerlendirecektir.)

Tolstoy Paris’te bulunduğu sırada, Giyotinle idam edilen bir mahkuma tanık olması, her şeyin boş bir çırpınış olduğunu anlamasına sebep olacaktır. Giyotinin idam mahkumunun boynuna inmesi, o zamana kadar ki yaşadığı ve çevresinin de telkin ettiği hayat anlayışına karşı önemli bir şüphe meydana getirmişti. Yine ölümün, en sevdiği insanlardan birisi olan kardeşini alması, “bu gaflet perdesinin” yırtılmasına ikinci önemli adım olacaktı; ve bundan sonra, eski ve yeni Tolstoy’dan bahsetmek mümkün hale gelmiştir.

Ülkesinde, sulh hakimi gibi önemli bir göreve atanarak halka hizmet etmesine ve ayrıca, bir dergi çıkararak halkı eğitime yolundaki gayretlerine rağmen, ruhen rahatsızlanıp tebdili hava ile Başkırtların yanına gitmiş ve geriye döndükten sonra kendisine kurtuluş ve huzur vadeden evlilik olduğu görüşüne vararak aile hayatına girmiştir. Ancak kendini bu yeni hayatına vermesi, hayatın genel anlamını araştırmasına engel oluyordu. Bu minval üzere on beş yılını da geride bırakacaktı.

Tolstoy ününe ün katarken de iç muhasebelerini sürdürmekte idi ve en ünlü şahsiyetlerden daha büyük üne kavuşması halinde bile bu ne anlam ifade edebileceğini düşünüyordu. Bu önemli soruların cevapları yoktu. Ve ona göre “sorular beklemezler, cevap isterler”di. “İnsan cevap bulamazsa, yaşayamaz. Ve bir cevap da yok işte...” diye düşünüyordu. Ve nihayet kendi hakikatini görüyordu: “Hayat bir anlamsızlıktır. Böylece yaşayıp gidiyordum. Ve yoluma devam ediyordum, bir uçurumun başına gelmişim ve önümde mahvolmaktan başka bir şey olmadığını iyice görüyordum. Hareketsiz durmak imkansızdı. Önümde yalnız ıstırap ve gerçek ölümün durduğunu görmemek için gözlerimi kapamak da imkansızdı. Tam bir perişanlık, bu!”²

Tolstoy, ölümden çok korkmanın verdiği bir içgüdüyle kendini işe-güce veriyordu. Ölümün sırrını çözemedikçe hayatındaki hiçbir hareketin ve faaliyetin anlamı olamayacağını görüyordu. Fakat bunu genç yaşından itibaren anlayamamasının acısını duyuyordu. “Bugün yarın hastalık, ölüm sevdiğim insanları ve beni yakalayacak ve geriye pis koku ve kurtçuklardan başka bir şey kalmayacak...” ve uzun zaman hayatta bulunulamayacağı açık bir gerçek olmasına rağmen şöhretin de bir önemi kalmayacaktır. Öyleyse “bütün bu çaba niye?” İnsanoğlu bunu nasıl görmez ve yaşamaya devam eder? Bu şaşılacak bir şey doğrusu...”

Tolstoy’un dünyasını kaplayan sualler, adeta bir müminin uhrevi hakikatleri idrak ederek, iman dairesine yönelmesini gösteriyordu. O, bunun dışındaki bütün gayretleri zevale müteveccih olarak görüyordu.

Tolstoy şark kültüründe bilinen bir hikaye ile -ki bu hikaye Bediüzzaman’ın da aynı amaçlar için Sekizinci Söz adlı eserinde kullandığı bir örnektir-davasını ispata çalışır:

Ölümden bahseden kitap

Çölde seyahat eden bir seyyah, yırtıcı bir hayvanın şerrinden kurtulmak için, kendini, yakınında bulunan bir kuyuya atar. Kuyunun içine düşerken can havliyle bir dala yapışır. Yukarda yırtıcı hayvanın dehşetinden korkarak aşağı inmek ister ancak kuyunun dibinde bir ejderha ağzını açmış avını beklemektedir. Yapacağı bir şey olmadığı için var gücüyle çalılara yapışmaktadır. Ancak bir de ne görsün, beyaz ve siyah iki fare bu çalıları kemirmektedir. Bu acayip hal içinde iken her nasılsa çalılarının üzerine bulaşmış bal damlalarını yalayıp bir kaç dakikalık da olsa zevk almaya çalışmakta, o korkunç hali görmezden gelmektedir...

Tolstoy, kendini bu seyyahın haline benzetir ve bu kadar ayan beyan olan bir hayat gerçeği karşısında insanın gaflette olmasına anlam verememektedir.

Tolstoy, filozofların ve peygamberlerin ölümle ilgili görüşlerini bir bir düşünerek bu hayatın kötülüklerinden çıkış yolu arar. Hz. Süleyman, Budha, Sokrates, Schpenhauer, vs. bütün bu büyük insanların telkin ettiği husus, hayatın metafizik boyutuyla anlamlı olacağı; dünyada iyilik yapmaktan, erdemli bir insan olmaktan gayrı anlamlı bir seçeneğin olmadığıdır. Ve ölüm yokluk değil, daha iyi bir geleceğe atılan adımdır. Dolayısıyla Sokrates'in dediği gibi, "bilge kişi, hayatı boyunca ölümü arar, bu yüzden de ölüm ona korkunç değildir;" bunun yanında "maddi hayat bir derttir ve yalandır. Bu yüzden maddi hayatın yok edilmesi bir mutluluktur ve biz bunu dilemeliyiz." Böylece birçok bilge kişinin tebliğ ettiği hayatın anlamı ve buna bağlı olarak ölüm gerçeğini kendi hayat felsefesi olarak benimser: Epikürcü hayat felsefelerinin ve bilimsel çalışmaların, insanlara mutluluk veremeyeceğine inancı kuvvetlenir. Dünyevi bilgilerle ömrünü geçirenlerin, yani sadece akli kendine ölçü kabul edenlerin ortaya koydukları bilgiler, büyük ölçüde hayatın anlamını inkâr etmektedirler. Tolstoy'a göre, akla dayandırılmamış bilgi inançtır. İnanç diye tarif ettiği ise teslis ve sair Hıristiyanlığın vaz' ettiği hususlardır ki bunların akla ters düştüğünü kabul etmektedir. Bu bakımdan, bilimin ve dinin arasında tercih yapmakta kendini mecbur hisseder. Ya akli tatmin eden, fakat hayatı anlamayan bilimi, ya da hayatı anlamlı kılan fakat akli tatmin edemeyen Hıristiyanlık'ı tercih edecektir. O, ömrünün sonlarına doğru, bunların içinden kendine has bir yol bulacaktır.

Tolstoy'un ölümü birebir işlediği romanı, İvan İlyiç'in Ölümü adlı eseridir. Burada kendi iç çalkantılarını ve sonradan ulaştığı berraklığı tasvir etmektedir. Kitabın daha ilk bölümünde ölümle okuyucuyu yüz yüze getirir. Ve romanın sonuna kadar bu ana fikir üzerinde yoğunlaşarak dünyevi ve uhrevi görüşlerini kahramanları aracılığıyla yansıtır.

İvan İlyiç, bir çok fâninin gıpta edebileceği mahkeme üyeliği gibi bir göreve, kırk beş yaşında iken gelmiş ve bu mevkiye iken ölmüştür. Babası da kendisi gibi devlet memuriyetinde görev yapmış birisi idi. İvan İlyiç, daha gençlik yıllarında bulunduğu sosyal tabakanın yardımı ve okulda gösterdiği başarılar sayesinde geleceğe güvenle bakıyordu. Bunun yanında çevresiyle geliştirdiği münasebetler sayesinde değişik mizaç ve yetenekteki insanların hayat tarzından ve tecrübelerinden dersler çıkarıyordu. Giyimine-kuşamına dikkat ediyor, nezaketi elden bırakmıyordu. Bununla beraber göbek bağıni kendisinin kestiği söylenecek olursa fazla abartılı olmaz.

Taşrada bir memuriyet görevine tayin edildikten sonra, o zamanki Rus toplumunun, Batı'dan da etkilenmiş olan medeniyet anlayışına uygun olarak eğlencelere katılıyor, bayan ve erkeklerle karşılıklı saygı içinde münasebetlerini sürdürüyordu. Çevresinden taktir görmesi ona yeni bir memuriyet kapısı açmış, sorgu yargıçlığına terfi etmişti. Bu görevi ona toplum içinde ayrıcalık sağladığı gibi, belli bir kudret de sağlıyordu. Artık sözü geçen, el-pençe önünde durulan biri durumuna gelmişti. Ancak o,

Ölümden bahseden kitap

mevkiini menfi bir şekilde istismar etmeyecek kadar ahlaklı, kültürlü ve birikime sahipti. Özgürlükçü bir tavır takınması sevenlerini artırıyor. Ve nihayet hayat arkadaşını bu çevrelerden seçecekti.

Asil ve zengin sayılabilecek bir ailenin kızıyla, daha evlilikten ne beklediğinin şuuruna varmadan dünya evine girdi. Evliliğin ilk yılları hayli iyi geçiyordu ve her iki taraf hayatından memnundu. Ancak yıllar geçtikçe eşinin huyu değişiyor, onu kendine muti edecek manevralara giriyordu. O bu kıskaçtan sıyrılmak için kendine göre tavırlar geliştiriyor, çoğunlukla vurdumduymazlığı tercih ederek kendine yeni eğlenceler bulmaya çalışıyordu.

İvan İlyiç, içinden gelen bir hayat tarzını yaşamaktan ziyade, aile, iş ve diğer sosyal çevresindeki insanların etkisinde kalan bir hayatı sürdürmek zorunda idi. Zira eşi kocasının görevine saygı gösteriyordu. O da bunu anladığı için mevkiini karısına karşı kullanmakta idi. İş arkadaşları ve katıldığı toplantılardaki dostları ise, kurulu ve propagandalarla oluşturulmuş bir düzenin parçası olmayı icbar ediyorlardı.

Çocukları dünyaya geldikçe problemler daha da artıyordu. İvan İlyiç bunlardan sıyrılmak için kendini mesleğine veriyor ve orada ilerleyerek ailesinden ayrı bir dünyada mutlu olmanın çarelerini arıyordu.

Zamanla hayat standardının gelişmesiyle ihtiyaç duyduğu paraya göre bir göreve gelmenin hesaplarını yapıyor ve hükümet nezdinde teşebbüse geçerek konumunu yükseltiyordu.

Yeni görevine atanarak umduğundan daha fazla maddi kazanç ve dünyevi itibara kavuşmuştu. Bundan sonra yeni dostları vardı ve kendisini kıskanan, ayağını kaydırmak isteyenlerin burnunu sürçmenin zevkini tatmakta idi. En önemlisi eşiyile de bir uzlaşma zemini yakalayabilmişti. Artık yeni, kendine has ve her yönüyle onu tatmin edecek bir eve ve hayata kavuşmanın hayallerini kurmakta ve planını yapmakta idi. Bu onun iş hayatından da önemli olmaya başlamıştı.

Rahata kavuşacağı mekanlardan biri olan geniş ve güzel bir eve kavuşması mutluluğunu ziyadeleştiriyordu. Ve onu dayayıp döşemekte hayli cömert davranması, bütün hissiyatını tatmin edecek yeni konumunu taçlandırıyor.

Önünü bu kadar aydınlık ve mutluluk içinde gördüğü ve evin dizayn edilmesinde bilfiil katkıda bulunduğu bir zamanda, merdivenden düşerek iç organlarını incitmesi, sonun başlangıcı olmuştu. Bu kaza kendisinde kalıcı bir rahatsızlık meydana getirmişti.

Bir süre, içinde hasar meydana getiren darbenin farkında olmadan yaşadı. Sosyal mevkiine uygun olarak ne gerekiyorsa esirgemiyordu. Eğlenceli toplantılara katılıyor, evinde muhteşem balolar, toplantılar tertip ediyordu. Yine ailesiyle geçimsizlik yaşıyor, hatta bu geçimsizlikler bazen bu toplantıların yapılışındaki ayrıntılardan çıkıyordu. Ama bütün tatsızlıklara rağmen, bu mağrur ve riyakar ortamların, kendisine yalancıkta da olsa mutluluk ve güven verdiği kesindi.

İvan İlyiç aldığı darbenin rahatsızlığını yavaş yavaş hissetmeye başlayınca meselenin ciddi olduğunu anlamıştı. Başvurduğu doktorların tedavileri zaman geçtikçe bir işe yaramadığı görülüyordu. Bunu aile ve dost çevresi daha erken kavradılar. Ellerinden bir şey gelmediği için bazen göstermelik tavırlara girmekte ve nihayet ona acımakta idiler. Kim bilir, acıaktan ziyade kendileri bu şekilde ölümcül bir hastalığa tutulmadıklarından dolayı sevinç duyuyorlardı. Aslında eşinin duyguları daha da karmaşıktı; acımanın ötesinde kocasına kızgınlık duyuyordu. Zira, kocasının ölümü, bu debdebenin ve maddi imkanların sonu demekti. Devletin vereceği maaşın kifayet etmeyeceği açıktı. Fakat düşünüp

Ölümden bahseden kitap

hissettiği hususları içine gömerek çevresine ve eşine karşı üzüntü numarası yapmakta idi ve bu İvan İlyiç'i çileden çıkarıyordu.

İvan İlyiç, bulunduğu durumu muhasebe ederken, artık hayattan ümidini kesmeye başlamıştı: “İş ne körbağirsakta, ne de böbrekte; hayat ve ölümden... Öyle ya! Bir hayat vardı; şimdi gidiyor... Gidiyor ve bunu tutmak elimde değil...”

İvan İlyiç ölümün nefesini ensesinde hissederken bile ölümü bir türlü kendisine yakıştıramıyor, onu uzağında görmeye çalışıyordu. Kendisi hastalıkla boğuşurken çevresindeki insanların, özellikle karısının eğlence düşkünlükleri kin ve nefret duygularını kamçılıyor; kendisini ölüme ayırmakla ölümden uzak kaldıklarını zannetmelerine anlam veremiyordu ve ‘bugün bana olan yarın onların başına gelecek’ diye düşünmekte idi.

Halbuki, aylar öncesindeki hayatı ne kadar tatlı geliyordu ona. Bütün hissiyatıyla dünyanın zevklerini içinde duyuyordu. Ama şimdi ölümü karşısında görmekle o güzellikler, o zevkler bir bir acı vermekteydi ona; hem bir daha yaşayamayacağından, hem de maziye gömüldüklerinden içi yanmakta idi.

İvan İlyiç, hayatı boyunca ölümü bir mantık kitabındaki cümlelere hapsedmişti: “Gaius bir insandır. İnsanlar ölümlü olduklarına göre Gaius da ölümlüdür.”

Ancak hastalanıncaya kadar bu mantıksal önermeden kendisine pay çıkarmak aklına gelmemiş, ölüm sanki sadece Gaius için geçerli idi. Hayatının muhtelif zamanlarında kendisini Gaius'un yerine koyabilseydi belki de dünyanın zevklerine o kadar perestiş etmeyecekti.

İvan İlyiç, Tanrı'ya inanamamanın yalnızlığı içinde, bütün dünyanın yükü altında ezildiğini hissetmektedir. O, inanan bir insana yaraşır tevekküle sahip olmanın, gerçek bir saadete kavuşmanın anahtarı olacağına farkına varmak için kısa zamanda hayli merhalelerden geçecektir.

Acıları ziyadeleştikçe ölümlü yüzleşmekte ve acı dinince başka hülyalara dalma eğilimi gösterip yine ölümü kendinden uzakta tutmaya gayret etmektedir. Ancak bütün bu gelgitler, mukadderatı değiştirmiyordu. Hele evini döşerken düşerek incinmesi ve böyle basit bir sebep yüzünden “savaş yapmış gibi” ölüme doğru gitmesi hazmedilecek bir şey değildi.

Ölüm döşeğinde gün sayarken çevresini saran yalan çemberini bir türlü görmezden gelemiyordu. Bu tavırlar karşısında rahatsızlığını belli etmesine rağmen bu riya çemberini kıramıyordu. Sadece hizmetçisi Gerasime dürüst davranmakta idi. Efendisine, ölümün mukadder bir hadise olduğunu, dolayısıyla üzülmemesi gerektiğini açık açık söylemesine rağmen, hiç istemediği ölümün bu kadar doğrudan kendisine hatırlatılmasından rahatsız olmuyor, aksine kendisini bu mütevazı ve riyasız insanın yanında huzur içinde hissediyordu.

Ancak yalnız kaldığında ölümü ebedi karanlık, hiçlik olarak görmesi “ölüm olmasın da ne olursa olsun” gibi düşüncelere kapılmasına sebep olmakta idi. Zaten meselenin can alıcı tarafı da burada yatmakta idi. Her gün artmakta olan rahatsızlığı ölüme biraz daha yaklaştığını gösteriyordu. İvan İlyiç yalnızlığını, aczini ve onu bu vartadan kurtarabilecek maddi-manevi bir gücün olmadığını düşündükçe, çevresinde cereyan eden olayları ve nesnelere kendisine düşmanlık eden vasıtalar gibi görüyordu.

Bazen hayatının bütün safhaları gözünün önüne geliyordu. Çocukluğundan itibaren yaşadığı parlak hayatı ve geldiği mevkiler, yaşadığı acı tatlı hatıralar bir bir hayal dünyasını işgal ediyordu. Ve bütün

Ölümden bahseden kitap

bu yaşadıklarını yokluğa mahkum olarak görüyor ve hayatın ne kadar anlamsız olduğunu düşünüyordu.

Ömrünün son demlerine doğru yol aldığını kendisi dahil herkes anlıyordu; zira, uyuşturucular acılarını dindirmede kifayetsiz kalmakta idi. Yapılacak son çare kalmıştı; kendisi bir şekilde ikna edilerek “belki huzur bulur” düşüncesiyle papaz çağrıldı. Hayatından tamamen ümidini kestiği ve ölümü kabullendiği bir esnada papazın telkinleri ve tesiriyle yaşamayı önemsemeye başladı. Çevresindeki olaylar ve nesnelere anlamı değişmeye başlıyor, hatta hayat için de bir umut ışığı belirliyordu. Fakat çok geçti artık; ama ölüm de artık eski anlamını kaybetmiş, yeni bir yüzle önünde arzı endam ediyordu. Yanında bulunan insanların haline -nefret hislerinden arınmış olarak- üzülüyordu ve “ben ölünce daha iyi olacak” diye geçiriyordu içinden. Ağrılarını aldırış etmediği gibi, içinde “her zamanki korkuyu arıyor, bulamıyordu.” “Çünkü ölüm de yoktu. Ölümün yerine ışık vardı” ve yüksek sesle: “Demek böyleymiş!... Ne saadet”

Orada bulunanlardan birisi “bitti” dedi. “İvan İlyiç bunu duydu, içinde tekrarladı.” Kendi kendine, “ölüm bitti dedi. O yok artık.”

Tolstoy, ölüme doğru yol alan kahramanının iç muhasebesini gözler önüne serdiği romanında, insanın, ölümü hayatının bir fenomeni, gerçek bir yüzü olduğunu bilmesine rağmen bunu hep başkasına layık ve uygun görmesi en büyük yanılması olduğuna dikkat çekmektedir. Bunun meydana getirdiği haleti ruhiye ile çevresindeki insanlara ve sair mahlukata karşı sevgi, şefkat ve acıma duygusunun yerine nefret uyanmaktadır. Halbuki inançlı insanlar, her ölümden kendi ölümünü de gören, hisseden bir duygu dünyasına sahiptirler. İvan İlyiç’in vardığı bu sonuca Müslümanlar arasında anlatılan şu temsil tam bir karşılık oluştursa gerek: “Falan öldü, filan öldü... Bir gün derler Sinan öldü...”

1. Abraham H. Lass, 100 büyük Roman, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1995, s. 63-64.

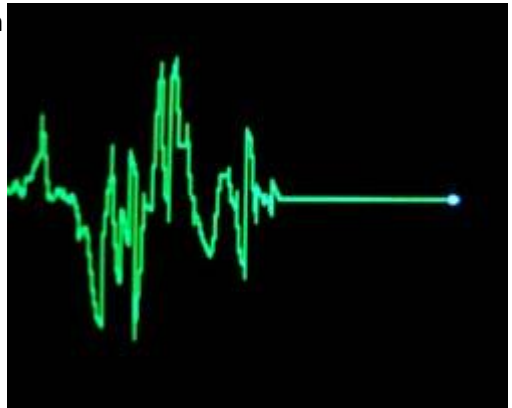
2. Leo N. Tolstoy, İtirafımlarım, çeviren: Prof. Dr. Kemal Aytaç, Ankara: Klasik, 1990, s. 23.

Ölümü Hissetmek (Cengiz Cebi)

Geçtiğimiz Cumartesi günü yakın bir arkadaşımın hanımının cenaze ve defninde bulundum. Yaşça benden küçük, üç yaşında bir çocuğı olan, başını örtülü tuttuğı için fakültenin dördüncü sınıfından ayrılmak zorunda bırakılmış genç bir hanım kardeşimiz. Belli bir sebebi olmayan ani bir beyin kanaması, acil beyin ameliyatı, beş gün yoğun bakım ve.. Vefat.

Eskişehir’de evlerinin yanındaki bir camide kılınan bir ikindi ve bir cenaze namazı. Ardından omuzlara alınan yeşil örtülü büyük olmayan bir tabut. Araçlarla şehir dışındaki mezarlığa hareket. Biz vardığımızda yaklaşık iki metre derinlikteki bir çukura, kefeneye sarılı bir beden indirilmiş olduğunu anlıyoruz.

Üst tarafta bir battaniye ile örtü sağlanıyor. Merhumenin eşi olan arkadaşım mezarın içerisinde, ayakta, yan taraftan birer birer aldığı tahtaları eşinin mezarına birer birer diziyor. Sessizlik ve hüzün var. Bunu en yakından yaşayanın kim olduğunu görüyorum.

Ölümden bahseden kitap

Tahta dizme işi bitti. Eş, eşinin mezarından çıktı. Ardından kürekler alınıyor, ve bir insan bedeninin üzeri toprakla dolduruluyor. Bir tümsek oluşuncaya kadar devam ediyor bu. Yeşile boyanmış iki tahta parçasının biri baş tarafına, diğeri ayak tarafına çakılıyor. Ardından Kur'an'dan sureler okunuyor, dua ediliyor. Yüzler henüz kapatılmış olan mezara dönük.

Ve başsağlığı dileklerinden sonra araçlara biniliyor, mezarlığın sessizliğinden şehrin gürültüsüne doğru yol alınıyor, arkada bir beden toprağın içinde bırakılarak.

Olayın arkadaşım, çocuk ve yakınlar için -onlar gibi asla bilemesem de- yaşanması çok zor bir olay olduğunu biliyorum. Bu, olayın onlara bakan tarafı. Ama bunun herkes gibi 'bana' bakan bir tarafı var. Daha öncelilere benzemeyen bir yaşantı oldu benim için. Bunun üzerine felsefe filan yapacak değilim. Neyin felsefesi? Ölüm diye bir şeyin var olduğunu bilmek ile onu hissetmenin -kendi adıma- hiç bir münasebeti olmadığını gördüm. Bu başka bir şey. Ve ölümü hissetmek için ölmek zorunda olmadığımı fark ettim.

Hergün dünyada binlerce insanın öldüğünü 'biliyorum'. Camilerden "salat" seslerini işitiyorum. Cenaze araçlarının geçtiğini görüyor, yine birisinin ölmüş olduğunu anlıyorum. Ama bu Cumartesi yaşadığım bunlardan tamamen farklı bir şeydi. Bizzat tanışmadığım halde çok saygı duyduğum gencecik bir insanın bedeni, gözlerim önünde toprağa bırakıldı ve üzeri kapatıldı. "Hiç ölmeyecekmiş gibi" yaşamının -kendi adıma- ne aptallık olduğunu herhalde biraz olsun fark ettim.

O gündür bu etki üzerimde. "Arkadaş, hakikat bu kadar açık, kendini kandırmanın ne alemi var?" diyebildim. Deveküşlüğüne artık bir son vermek gerek. Bazı konularda daha dikkatli olmaya karar verdim kendimce, başarabilirsem. Kuran'ı en kısa zamanda dikkatlice okuma, belki bir miktarda arapça öğrenme gibi düşüncelerim var. İnşallah.

Ben bu tecrübeyi yaşamakta belki biraz geç kaldım. Okuyanların bunu zaten yaşamış olmaları kuvvetle muhtemel. Ama hatırlamakta yine de fayda var.

Ölüm üzerine (Suzan Nur Başarslan)

[Michel de Montaigne](#)'in denemelerinden birinin adı gibi oldu bu başlık. Fazlasıyla sıradan. Montaigne taştan yapılmış evinin kendisine ayrılmış bahçeye bakan odasında kitaplarının arasında mı yazmıştı onca denemeyi, fildişi kulesinin güvenliğinden dışarıya/dünyaya/hayata bakarak? Oysa ben hep o koca taştan binayı nasıl ısıttıklarını düşünmüşümdür, soğuklarda ne yapardı acaba Montaigne? Küçük bir soba? Çini sobası? Belleğim beni yanıltıyor mu? Onun fildişi kulesi, kalabalıktan uzak ve yalnızlığa yakın.

Sessizlik, duran zaman, boşluk... Bir hastane dönüşü arabanın içinde herkes sessizliğe gömülmüşken, dalmışken iç dünyasına, ışıkların aydınlattığı yola, sarı-siyah etrafa bakarken kendini bir anda, [Michael Mann](#)'in yönettiği [Collateral](#) filmindeki bir sahnenin içinde buluvermek. Bir an bir kurdun gözleriyle karşılaşacakmış gibi hissetmek. Neden?

Yaşlı bir adam bir gün metrodayken kalp krizi geçirir ve ancak iki gün sonra öldüğü anlaşılır. Cruise'nin canlandırdığı Vincent karakteri metroda ölür. Acaba bedeni ne zaman bulunacaktır? İki gün mü?

Ve Üsküdar'dan Harem'e giden yolda ölü bir beden bulunur, onu bulan bir yabancısıdır ve hemen polise haber verilir. Acaba kaç kişi yanından sessizce uzaklaşmıştır? Acaba bedeni ne zaman bulunmuştur?

Tüm kalabalığın, insanların, milattan önce, milattan sonra, uzayan zamanın, tüm bu zamanlara ait olayların, bilgilerin, düşüncelerin, telaşın... Tüm bu kalabalığın içinde, ne kadar kalabalık, kalabalık bir ölümdür?

Ölüm anında gözlerinin önünden geçermiş hayat. İronik. Ölüyorsun ve hayatın gözlerinin önünden geçiyor, unuttuğun, ötelediğin, gizlediğin her şey, sevgi ve nefret, yalan ve doğru, gülme ve ağlama, ölüm ve doğum... ve sana fısıldıyor, yalan söyledin, onu sen çaldın, kıskançlık ettin, sırasını kaptın o adamın, zayıf davrandın, o hayvancığı sen ezdin... ve sana fısıldıyor, nasıl romanlar hayatı yeniden kurgulamaksa sen de tıpkı bir yazar gibi anılarını kurguladın, o kadar da mutlu değildin o anda, çok da gülmemiştin, o cümleyi de dememiştin... hatırlamaya çalıştıkların ya da, işine lazımlen bölük pörçük

Ölümden bahseden kitap

olup da son anda karşına çıkan bütünlük. Ne zaman bellek bunca şeyi depoladı ve gizledi, nasıl unutmadı, neden vaktinde hatırlamadı... ve neden şimdi?

O kadar çok şey düşünürüz ki, demokrasi, insan hakları, faşizm, sosyalizm, cumhuriyet, Ergenekon, partiler, Türkiye'nin geleceği, cinayetler, siyaset, çıkar ilişkileri, sen-ben davaları... neler neler... ve başkalarının ölümleri...

Rivayet şeklinde, -miş, -miş, -muş, -müş... ÖLMÜŞ. Fiile bir türlü birinci tekil şahıs eki getirmeyi düşünmeden. Hep başkalarının ölümleri, nasıl olmuş, o esnada ne yapıyormuş, anlamış mı, söylemiş mi, yanında kim varmış... ve bazen kazalarla hatırlanan ölüm. Ölmediğin kazalar, hele de aynı gün içinde iki kez yaşarsan ağlatabilen kazalar. Büyük taşın üzerinde mi ağlanmıştı, Roma kalıntısı bir taşın üzerinde, -Ahmet Hamdi Tanpınar 'a bakmak lazım, Beş Şehir'e- başka ağlayan olmuş mudur acaba o taşın üzerinde- Hacı Bayram'ın hemen ucunda?

Montaigne'den Collateral'e... Sonra akla gelen bir otobüs yolculuğu, orada izlenen filmde akılda kalan ve sarsan tek cümle, "Nasıl olsa karanlıkta bir şey yazamazsın." Unutulan film ve belki de izlenilmeyen, ama kulağa misafir olan o tek cümle. Karanlıkta yazamamak. Karanlık ölüm mü, karanlık baskıcı tutumlar mı, karanlık gizlenmesi gereken taraf mı? Ölünce yazamamak, okuyamamak, izleyememek... edilgenliğe mahkumiyet. Neden mahkumiyet(!) Ölüm, kimin karanlığı; ölüm, kimin aydınlığı? Bitenin karanlığı, dönenin aydınlığı.

Şimdi yazmalı öyleyse, o ana gelinceye dek yazmalı. Hiçbir kalabalığın o an için kalabalık olmadığını bilerek yalnızlığını yaşamayı öğrenmeli. Fildişi kulene sığınarak, oradan hayata bakmalı, yazmalı, okumalı, izlemeli... yeni kitabının ilk sayfasını açmalı, ilk kelimesini okumalı: Ateşçi.

Biri doğuyor tam şu anda, biri ölüyor tam şu anda, bir bebek annesinin göğsünü emiyor, bir çocuk yere düşüyor, bir araba acı bir fren yapıyor, bir genç kız ağlıyor, bir genç askere gidiyor, bir hırsız gizlice eve giriyor, atılan bir kurşun birini katil ediyor, biri küfrediyor, radyoda yanık bir türkü çalıyor, televizyonda kadınlar göbek atıyor, yankesici bir cüzdandan araklıyor, bir dilenci verilen paranın azlığına bakıp lafını içine atıyor, biri kitabının üç yüz on sekizinci sayfasına geliyor, bir tanıdık seni görmeden geçiyor, gözlerine yerleştirdiğin selam sönüyor, liseli bir genç tercih robotuyla geleceğini planlıyor, telefon çalıyor, güneş batıyor, güneş doğuyor, denizin dalgası kayalara deşiyor, rüzgar esiyor, ağaçların yaprakları hışırdıyor, martılar uçuyor, ezan okunuyor, başka yerde sela veriliyor, biri ölümü düşünüyor, diğeri sestense rahatsız oluyor, başka bir yerde çanlar çalıyor, sinemada reklamlar veriliyor, biri doğuyor tam şu anda, biri ölüyor tam şu anda...

Ölüm ne ki, ölüm?...

Çok yakın, fazla uzak.

Tanrı gibi, güneş gibi, aşk gibi.

Ölüm Sevgisi Nedir? (Mehmet Yılmaz)

15 yıl oluyor. Taksi ile Boğaz Köprüsü'nü aşırı yüksek bir hızda geçerken şoförden yavaşlamasını istedim. 40 yaşlarındaki adam hızını biraz daha arttırdı ve sağ koluyla yan koltuktan destek alarak yüzünü bana çevirdi. "Ne o? Rahatsız mı oldun?"

Taksi'nin içinde şoförün çocukları olduğu anlaşılan iki ufak kızın fotoğrafları vardı. 100 km'nin çok üzerinde bir hızla köprüden çıktık. Bir kaç saniye boyunca şoförün yüzü bana, sırtı da yola dönük kaldı. O bir kaç saniye içinde bir hayli yol aldık. Etrafımız otomobil, içleri de canlı insan doluydu. Bir kaza olsaydı muhtemel ölü sayısına bakarak manşetlerde olacağımız kesindi.

Aradan geçen yıllarda öğrendiklerimle bu olaya baktığım zaman şoförün bizi kurtarmayı "başardığından" emin değilim. Daha çok bir başarısızlıktan söz etmek gerekir bence. Söylemek istediğim şu: **Biz o gün ölmeyi başaramadık aslında.**

Biraz açayım. Paris'te çalıştığım binada yangın merdivenleri var. Kapıları asla kilitlenmez. Bir yangın halinde itfaiyenin hangi camlardan içeri gireceği önceden belirlenmiş. Bu pencereler kırmızı renkli etiketlerle işaretlenmiş. Önlerine masa, sandalye koymak yasak. Bina büyük olduğu için içeride özel itfaiye ekibi var. Günde bir kaç kez devriye gezer. Devriye gezdikleri koridorların sonuna kadar gidip gitmediklerini saptamak için basit bir elektronik sistem kurulmuş.

İtfaiye ekibi aynı zamanda ilk yardım yapmayı bilir. Büroların duvarları özel bir boya ile boyanmıştır. Yandığı zaman zehirli gaz çıkmaz. Yerdeki halılar da öyle. Yılda en az bir kez binayı boşaltma tatbikatı yapılır. Herkes uymak zorundadır. Güvenlik kartlarımız sayesinde içeride ne kadar insan olduğu her an bilinir. Yanan bir binaya boş yere itfaiye eri sokup onun hayatını riske atmamak için gereklidir bu.

Ölümden bahseden kitap

Yangın sırasında bir itfaye eri ölse veya Afganistan’da olduğu gibi Fransız askerleri hayatlarını kaybetse derhal soruşturma açılır. İçişleri veya savunma bakanları meclis önünde hesap verirler. Laik devletin müdahalesi bu dünya ile sınırlı kalır. Öbür dünyaya karışmaz. Şehit (fr. Martyr) kelimesi laik devlet adamlarının ağzına yakışmaz çünkü. İnsanların öldükten sonra ne olacakları laik devleti ilgilendirmez.

Neredeyse 20 yıldır içinde yaşadığım Batı toplumlarının yüzlerini hayattan yana dönmüş olduklarını teslim edeyim. Bu hayattan yana dönük olma hali insanların günlük davranışlarını da etkiliyor. **Hem kendi hayatınıza hem de tanımadığınız insanların hayatına değer veriyorsunuz.** Burada insan hayatı çok kıymetli. Belki de biraz fazla. Hayata verilen önem bazen ölüm korkusuna bazen de hazza dönük yaşamaya, hedonizme dönüştürüyor.

Bu sebeple sadece Türkler değil çoğu şark insanı batıyı maddiyatçılıkla suçlar. Batı’da haz almak, maddî tatmin duymak yaşamın tek gayesi gibidir onların gözünde. Oldukça toptancı ama kısmen haklı buluyorum bu eleştirileri.

Yalnız şark aydınları batıyı eleştirirken istasyonun hareket ettiğini sanan tren yolcularına benzerler. Çünkü çoğu şark insanı da yüzünü ölümden yana dönmüş vaziyette. Hatta biraz fazla. Öyle sanıyorum ki ölüme ve yaşama bakmanın en doğru noktası ikisinin tam ortası. Benim için orta noktanın nerede olduğunu ise [“Yaşama çıplak gözle bakarken”](#) adlı makalede aktarmıştım.

Türkiye’de yaşayan insanların ölümle olan ilişkisi sağlıklı mı? Sevdiği kız veya vatani için ölmeye hazır olduğunu söyleyen bir çok genç insan var. Acaba gerçek bu mu? Yoksa ölme arzusu kılık değiştirip vatan/kız sevgisi olarak mı çıkıyor karşımıza?

Bir tehlike anında sevdiği kızı/vatanını korumak için ölmek bir amaç değil bir araç olabilir. Yani insan kendini tehlikeye atar, ŞAYET risk gerçekleşirse ölür. Ölümü arzulayan insan için ise bu değil söz konusu olan.

İnsan vatan/aile sevgisinde hayatını feda edebilecek bir seviyede ise bundan çok daha küçük fedakârlıkları büyük bir kolaylıkla yapabilmeli. Meselâ çocuklarının yanında sigara içmekten, tehlikeli araba kullanmaktan kolaylıkla vazgeçebilmeli.

Evlatlarını yetim bırakma korkusu şöyle dursun, onlar arabada iken bile Irak’taki intihar komandoları gibi otomobil kullanan ne çok insan var Türkiye’nin yollarında.

Türk bayrağı yakıldığı zaman deliye dönen, şehit cenazelerinde “yeter” diye bağırın bu insanlar nasıl oluyor da her gün yüzlerce Türk vatandaşının hayatını tehlikeye atabiliyorlar yollarda? Geçenlerde [çöken bir Kur’an kursu binasının altında kalan çocuklar](#), dinî bir bayram olan Ramazan’ı kutlarken yollarda can verenler, düğünlerde kurşun yiyen gelinler damatlar... Dinî, içtimaî bütün faaliyetlerimizin içinde ölüm var. Ölümüne seviyoruz, uğruna ölen varsa “vatan” diyoruz toprağa. **Kanla sulanmış toprağın üstünde, rengini kandan alan bir bayrağın altında bir mezbahada yaşar gibiyiz!** İyi ama nereden geliyor bu hemoglobini aşkı?

Filozof ve psikanalist Boris Cyrulnik’in [De chair et d’âme \(Etten ve Ruhtan\)](#) adlı eserinde aktardığına göre 1ci Dünya Savaşı sırasında siperlerdeki zor koşullarda aylarca yaşamak zorunda kalan askerler için ölüm bir umut ışığıydı. Çamurla dolu siperlerde üzerlerine bombalar yağarken askerler ölmüş askerlere imrenerek bakıyorlardı. Yine aynı kitaba göre 2ci Dünya Savaşı sırasında toplama kamplarında can veren Yahudiler arasında da ölüm bir umuttu. Bu kamplardan kurtulanlar neden

Ölümden bahseden kitap

ölmediklerini kendilerine açıklamakta zorluk çektiler. Başkalarının kendilerinden önce, onların yerine ölmüş olması son derecede sarsıcıydı.

Ya Kıbrıs bizim olur ya da ölürüz

Türkiye’de bu savaş ve toplama kamplarındaki sefalet koşullarını bulmak belki imkânsız. Ama Stephen Wright’ın dediği gibi hiç bir şey “imgeselden daha gerçek değildir”(1). Kendimize anlattığımız, hayatımız gerçekte yaşadığımız hayat kadar hatta daha fazla “gerçek”. Sevinç ve ızdırapların zihnimizdeki temsilleri gerçekte yaşadıklarımızdan daha da önemli kanaatimce. Alamadığımız diplomalar, evlenemediğimiz kızlar, bir türlü sahip olamadığımız ev-araba ve bu yüzden yitirdiğimiz **“başarılı erkek”** statüsü, kurtaramadığımız vatanımız(!), öcünü alamadığımız şehitlerimiz(!)... Bütün bunların zihnimizde oluşturduğu manevî sefalet 1ci Dünya savaşındaki askerlerin yaşam koşullarına zihnen yaklaşıyor bizi.

1960’ların moda sloganlarından biriydi **“Ya Kıbrıs bizim olur ya da ölürüz”**.

Ne Kıbrıs bizim oldu ne de bu yemini eden ağabey ve ablalarımız öldüler. Ama tutulmayan yeminler ülkesi oldu Türkiye. **“Seni sevmeyen ölsün”** diye sevgilisine seslenen **“ölürsem kabrime gelme istemem”** diye sitem etti terk edilince. Memleketini özleyince bir geri dönüş projesi yapmaktansa **“ölürsem beni köyümün yağmurlarında yıkasınlar”** dedi gurbetçi. Futbol maçlarında **“mezar taşımda Trabzon yazacak”** diye hep bir ağızdan şarkılar söylendi. Eski Genel Kurmay başkanı’na insan kanıyla boyanmış bir bayrak hediye edildi. [Büyükanıt bu aşk ilanından\(!\) öyle duygulandı ki ağladı kameralar önünde](#). Bu kadar hastalıklı bir sevgi dili lise öğrencilerine ne zaman öğretildi? Kulağını kesip sevgilisine gönderen delirmiş bir Van Gogh’un ruh hali hayatın daha başındaki bu gençlerde nasıl oluştu? Hem de kolektif bir biçimde!

Peki ya hayatını feda etmek özveri değilse?

Ölüme koşan bu insanların fedakâr değil tersine hastalık derecesinde kendilerine aşık olduklarını tahmin ediyorum. Iskalanmış bir geçmiş ve umutsuz bir gelecek (algısı?) arasında içinde yaşadıklarını anlamlandıramayan bu insanlar kendileriyle ilgili iki şey ile aşırı derecede meşguller:

- 1) Geçmişe dönük pişmanlıklar,
- 2) Gelecek korkusu.

Bu sebeple hayatı hor görmeye başlıyorlar. Uzanamadığı ciğere “pis” diyen kediler misali bu gençler. Yaşayamadıkları, gönüllerince yaşayamayacakları hayat onların gözünde değerini yitiriyor. Kendi hayatını sevmeyen bir insanın bir başkasının hayatına değer vermesi ne mümkün? Elbette ölümü isteyen biri gibi araba kullanacak. Hem kendi ölümü hem de çevredekilerin. **“Neden korkuyorsunuz? Alt tarafı öleceksiniz! Zaten bir gün hepimiz öleceğiz!”**

Bunun için kendini jiletle yaralama, elleriyle bedenine vurma gibi akıl hastahanelerinde görmeye alışık olduğumuz şeyleri meselâ Müslüm Gürses’in konserlerinde görebiliyoruz. Bunlara bakarak insanların kendilerine yönelik bir şiddet uyguladıklarını düşünmüyorum. Daha çok bir tür varolma/varlığını hissetme çabası bu. **“Kolumda jilet kesliğini hissedebiliyorum, demek ki varım”**.

“Kazalar”, “zayıtlar” ve ölüm sevgisi

Ölümden bahseden kitap

Görünen o ki sorun bazen iddia edildiği gibi ataerkil aile yapısından kaynaklanmıyor. Erkeğin asker/şehit kadınınsa asker doğurma makinesi/şehit anası rollerine hapsedildiği bu karınca sürüsü gibi yaşam biçimi ne erkek ne de kadın için yüceltici değil.

Güney Doğu'daki terörden bahsederken [“bu ülkenin çocukları cephane midir? Mühimmat mıdır?”](#) diye soruyordu Rasim Ozan. Terörün 10 veya 20 yılda öldürdüğü insan kadar trafik “kazaları” öldürüyor hem de her yıl. Trafik kazaları ne kadar “kader” ise, terör ne kadar “dış güçlerin” suçu ise Tuzla'daki işçi ölümleri de o kadar “ihmal”.

Askerleri [kurbanlık koyun gibi Aktütün karakoluna](#) gönderen zihin yapısı ile Tuzla'daki işçileri kum torbası gibi kullanan zihin yapısı ne kadar da paralel. Mühimmat Mehmetçik, kum torbası işçi Mehmet gün geliyor trafik canavarı şöför Mehmet olarak çıkıyor karşımıza. Zaten Mehmet patron ya da komutan olursa aynı rolü oynamaya hazır.

Askerde sadece sıra olurken bile ana avrat sövülen, aşağılanan, dayak yiyen Mehmetçikler hem birbirlerinin hem de komutanlarının gözünde insan olarak değerli olabilirler mi? Aylarca **“annene cinsel ilişkiye girmek istiyorum”** diye hitab ettiği bir insanı ölüme göndermekten daha kolay ne olabilir? Elbette [“analar daha çok Mehmetçik doğurur ama Skorsky helikopter doğuramaz”](#) diyecektir bu tip komutanlar.

Türkiye insanının ölümlerle olan hastalıklı ilişkisi sorgulanmalı...

(1) *Terör, şiddet ve toplum, Bağlam Yayınları, 2006 (Türk ve yabancı araştırmacılardan derlenmiş bilimsel makaleler)*

Baba ve dağlar (Mehmet Yılmaz)

Babam çok hasta.

Geçen perşembe 4 günlüğüne ailemi görmek için Türkiye'ye gittim. Yılmaz ailesinde yürekler dağlanıyor bir zamandır. Ama aile bu imtihandan güçlenerek çıkıyor. Maddî ve gayrı maddî imkânlar seferber. Fertler kenetlenmiş. Dirayetle hayatı muhafaza etmek için çabalayan ablam, annem ve dayım 24 saat uyumadan yemeyen hastaya yediriyor, içmeyen hastaya içiriyor.

”Şaşırtıcı” olan şu ki aynı aile fertleri tevekkül ile ölümü de misafir etmişler kalplerinde. Yüzlerde bir Nûr. İstanbul'da ziyaret ettiğim dergâhlardaki dervişlerin yüzünde vardı bu ışık. Yanında Güneş ışığının bile pili bitmiş bir el feneri gibi sönükdurduğu o ışık'tan bahsediyorum.

Perşembe gece yarısı varıyorum eve. Kapıdan girer girmez **“Bir aile bu kadar güzel olabilir”** diyorum. Bir bilgenin, bilgeliğin eli değmiş bu eve.

Her biri 20 kg olan iki su bidonunu bir nefeste 3cü kata çıkartabilen, Erciyes dağı gibi babam hasta yatağında bir deri, bir kemik.

Babam rahat uyuyamıyor perşembe ve cuma gecesi. Birşeyler anlatmak istiyor, kalkmak istiyor. Kısa süreli hafızasını yok eden hastalık “gerçek” hayat ile babamın arasına camdan bir duvar örmüş. 5 dakika önce sorduğu sorulara verilen cevapları hatırlamıyor. Tekrar soruyor. Zaman dilimlenmiş, film karelerine bölünmüş, **süre** ve **anlam** oluşamıyor zihninde.

Ölümden bahseden kitap

Cumartesi günü, uyku saatine yakın içimden geliyor, kulağına eğiliyorum, en sevdiğimiz şarkılardan birini söylüyorum:

“Aheste çek kürekleri, mehtab uyanmasın,

Bir alem-i hayale dalan ab uyanmasın”

Şarkı bitince babam **“Bravo! Güzel ses”** diyor bir hakem ya da öğretmen edasıyla. Ne oldu? 2 dakikayı birleştirebildi mi zihninde? Şarkıyı duyabildi mi tek tek notaların yerine? **“Güzel ses! Tekrar söyle!”** diye emrediyor. İkinci bir kez söylüyorum.

“Aheste çek kürekleri, mehtab uyanmasın,

Bir alem-i hayale dalan ab uyanmasın”

Eskiden güzel bir müzik dinlerken yaptığı gibi “keyifçi” bir ifade alıyor yüzü. Üçüncü seferi babamla beraber söylüyoruz. Sözler, makam... Herşey yerli yerinde. Birlikte şarkı söylediğimizi duyan annem ve ablam mutfaktan geliyorlar, gözleri yaşlı. Ben duruyorum. Babam durmaksızın kantolar ve eski şarkılarla devam ediyor:

“Bir bakış baktın, kalbimi yaktın,

Aşkın kemendini boynuma attın,

...

Canım fedadır senin yoluna,

Günahlarınsa benim boynuma,

...

Sen bir şahinsin, ben garip serçe,

Attın boynuma demir pençe”

Bir kaç şarkının ardından Fuzulî’den beyitler okuyor, eksiksiz, hatasız:

“Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı

Felekler yandı âhımdan murâdım şem’i yanmaz mı

Kamu bîmârına cânân deva-yı derd eder ihsan

Niçün kılmaz bana derman beni bîmar sanmaz mı

Şeb-i hicran yanar cânım döker kan çeşm-i giryânım

Ölümden bahseden kitap

Uyarır halkı efgânım kara bahtım uyanmaz mı

Gül-i ruhsârına karşı gözümde kanlı akar su

Habîbim fasl-ı güldür bu akar sular bulanmaz mı

Gâmım pinhan tutardım ben dediler yâre kıl rûşen

Desem ol bî-vefâ bilmem inanır mı inanmaz mı

Değildim ben sana mâil sen ettin aklımı zâil

Beni tan eyleyen gafîl seni görgeç utanmaz mı

Fuzûlî rind-i şeydâdır hemîşe halka rüsvâdır

Sorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan usanmaz mı”

Ben onu teselli etmeye, moral vermeye gelmişken o beni teselli ediyor. Rahmetli dedemle şarkı söylediklerinde de çokmutlu olurum. Bandırma’da balık tutup sattığımız yazlar geliyor aklıma. Hayatımın en güzel günlerinden biri bu gece. Babam hasta yatağında. 24 saatten az kalmış uçağımın kalkmasına. Dolu dolu geçen bir saat bir ömre bedelmış. Hayat hem çok kısa hem de sonsuz uzunluktaymış. Şairler doğru söylemiş meğer, zamanın esnekliği sanat değil gerçeğin en çıplak haliymiş.

Dönüş yolum Alplerin üzerinden geçiyor. Uçağın penceresinden dağları seyrediyorum. Babam gibi dağları. Hiç yıkılmayacakmış gibi duran, dorukları dumanlı, karlı İsviçre Alpleri... “Yüce” dağlar... Amerikalı zenginler arasında moda olmuş, ölümlerini yakıp İsviçre Alpleri üzerine uçaktan savuruyorlarmış. Dağlar bunun farkında mı? Dağlar kendilerini “yüce” bulurlar mı? Yoksa bu yücelik zahîrî mi? Benim içimdeki bir şeyin yansıması mı?

Aşık Veysel olsaydı İsviçre Alpleri’ne nasıl seslenirdi?
“Yüceliğiniz on para etmez, bu bendeki SONSUZ HAYAT olmasa!”

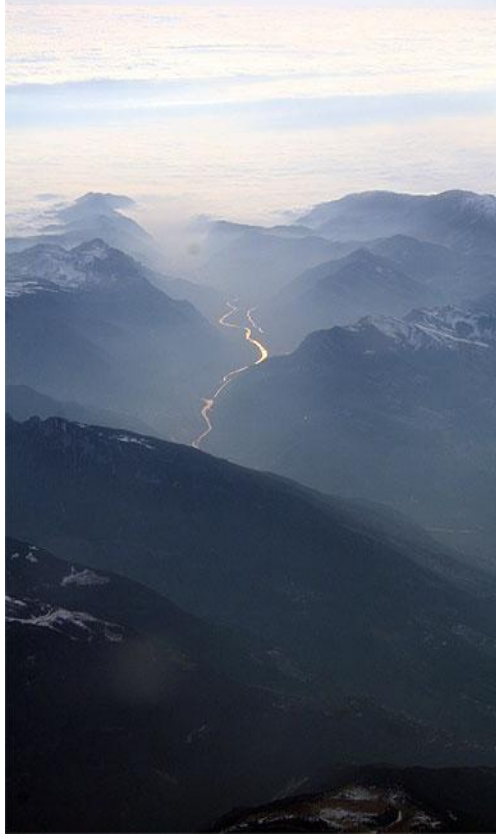
Hayata dair şeyler içinde kesinliği tartışılmaz olan tek şey belki de ölüm? Yaşadığımızdan şüphe edilebilir belki, bir düş, bir illüzyon olduğu iddia edilebilir. Ama ölüm öyle gerçek, öyle mutlak ki.

Çengelköy’de tanıdığım bir zât evlâdının ölümünden bahsetmişti bana. **“ALLAH verdi, ALLAH aldı”** demişti. O mertebede bir insanın bile gözlerinde yaş vardı ölen evlâdından bahsederken. Izdırapların yüreğimizi dağlaması bir benzetme değil. Uçağın penceresinden dağları ve babamı seyrederken kalbimde çok yakıcı bir sıcaklık hissettim. Eğer o anda beynimin “fotoğrafı” çekilebilseydi sol göğsüme kızgın bir ütü bastırıldığını, etimin gerçekten yandığını söyleyebilirdi doktorlar.

Ölümden bahseden kitap

Izdıraplar belli bir noktadan sonra insanı ALLAH'a yaklaştırıyor. Belki ışığa yaklaştıkça yanan, kül olan pervaneler de bu yaklaşmanın rumuzudur? Yardım dileyen kimseniz kalmadığında öyle bir kül oluyorsunuz ki, öyle samimi, öyle safça, öyle çocukça dua ediyorsunuz ki bir kaç dakikalığına olsa bile çocukken kaybettiğiniz masumiyeti yakalıyorsunuz. Yanıp kül olan kalpten geriye kalan "ben" bu dünyanın ızdırapları için O'na hamd edecek noktaya geliyor.

Gerçekten şifa verecek, hayat verecek, ölüm verecek kim? Mutlak merhamet sahibi kim? O'na dönüyorsunuz yüzünüzü.

Bütün su damlaları bir gün Okyanus'a döner. Izdıraplı günler Okyanus kıyılarına yaklaştığımız, yosun kokusunu, martı sesini duyduğumuz günlerdir...

Hamdolsun, hamdolsun, bin kere hamdolsun.

Bu mübarek günlerde babam için, benim için, ailem için, bu yazıyı okuyan gözlerin sahipleri için, İslâm alemi için ve bütün İnsan'lık için dua edin.

"Mehmet, ALLAH'a inanmıyorum ama inanabilmeyi çok isterdim" diyen bir sürü arkadaşım var. Araf ve Maide gibi surelerde işaret edilen bahtsızları da unutmayın. Gözlerin önündeki perdelerin kalkması için dua edin.

ALLAH Okuyanlardan, dua edenlerden razı olsun.

Yaşama çıplak gözle bakarken (Mehmet Yılmaz)

Paris'e 40 dakika mesafedeki Cergy-St Christophe kasabasında güneş yeni yükseliyordu. Bir bahar günüydü. Her perşembe olduğu gibi mahalle esnafı tatlı bir telaş içindeydi. Mahalle pazarına hazırlık yapıyorlardı.

Aylardır bu kasabada yaşıyordum ama ilk defa ekmek fırınında gördüm o kadını. Beyaz tenli, sarı saçlı, açık mavi gözlüydü. Yaşlı kadınların ev işi yaparken giydikleri türden, küçük mavi-beyaz çiçeklerle bezeli entari çelimsiz bedeninde adeta bir masa örtüsü gibi duruyordu. Ayağında ekose desenli erkek terlikleri vardı.

Gözleri morarmış, yüzündeki sıyrıklarından sızan kan henüz kurumuştur. Bir trafik kazasından kurtulmuş gibiydi. Satıcı kız **"Aman tanrım! Ne oldu size böyle?"** dedi.

Kadın utangaç bir ses tonuyla cevap verdi:

- - Merdivenden düştüm bu sabah!
- - Ah! Gene mi? Bu hafta bu kaçınıcı?

Bu kez satıcı kızın endişesi yapmacık, ses tonu alaycıydı. Kadın utançla başını önüne eğdi. Elindeki beyaz renkli süpermarket torbasını bedeninin arkasına saklamaya çalıştı. Dolu şişelerin kısa ve tok şingirtisi duyuldu.

4 şarap şişesini taşıyabilecek kadar sağlam mıydı bu incecik torba? Kesin olan bir şey vardı: Sonradan adının Isabelle olduğunu öğrendiğim bu genç kadın üç yıldır katlandığı koca dayığına bir üç yıl daha dayanacak durumda değildi.

Ölümden bahseden kitap

Yıllar su gibi geçip gitti. Diplomamı aldığım yılın eylül ayında Isabelle'in cansız bedeni bir cenaze arabasıyla kasabamızı terk etti. Alkolik kocası hapishaneye, uğruna beş buçuk yıl işkenceye katlandığı kızı da bir yetimhaneye gönderildi.

* * *

Rakı şişesi ve anason kokusu çocukluğumda gittiğimiz Caddebostan Maksim gazinosunu hatırlatır bana. Neşe Karaböcek'in şarkıları, mezelerle dolu masalar, şakalar, fıkralar... şarap için aynı şeyi söyleyemem. Ne zaman bir şarap şişesi görsem Isabelle'i ilk defa gördüğüm o gün gelir aklıma.

İnsan kendine "anlattığı" hayatı, o hayatın içini dolduran cisimler ve kavramlar ile anlamlandırıyor. Anlam ise bu derinliği geçmişte ve gelecekte buluyor. Bana bir dramı hatırlatan şarap şişesi bir barmen veya Paşabahçe Cam Fabrikası'nda çalışan kimya mühendisi için bambaşka anlamlar temsil ediyor.

Aslında bu geçmiş ve gelecek algısı bir şekilde sınırlıyor varlıkları. Nasıl boş beyaz bir kâğıttaki kare ve üçgenleri algılayamazsa insan, zaman içinde sınırları belirlenmemiş varlıkları da algılayamıyor. Nasıl sıcaklığın soğuğa, sertin yumuşağa ihtiyacı varsa varlıkların da birer **EL-EVVEL** ve **EL-ÂHİR** tecellisi ile sınırlandırılmaları gerekiyor sanki.

Hz. Mevlânâ bu konuda bir ipucu veriyor insanlara:

"Düzgünlük, sağlamlık kırılmaktadır! Murad muradsızlıkta, varlık yokluktadır! Her şey bunlara benzer; öbür zıtlar ve eşler de bunlar gibidir!" (Mesnevî, Cild II, Beyit 2341)

Mevlânâ insan zekâsının kavrayabildiği türden bir varlığın ancak zıtlıklar sayesinde varolabileceğine işaret ediyor kısaca. Takip eden beyitlerde ise daha açık bir şekilde yaşama anlam veren yegâne şeyin onun zıddı yani ölüm olduğunu anlatıyor:

Terzi elbise yapacağı kumaşı parça parça keser. 'Neden kesiyorsun?' diye bir kimse terziye çıkışabilir mi? 'Bu kıymetli atlası neden parçaladın? Ben parçalanmış kumaşı ne yapayım?' der mi? Her eski binayı yeniden yapabilmek için önce onu yıkarlar! Böylece dülgerin de, demircinin de, kasabın da işi yapmaktan evvel yıkmaktır! [...] Buğday değirmende öğütülüp ezilmeseydi, nasıl ekmek olurdu da sofralarımızı süslerdi?"

Ölümün görünen yıkıcılığı belki de gizli bir inşaatın sürmesi, meselâ buğdayda saklı olan ekmeğin ortaya çıkışı için gerekli. Şayet bu doğru ise bir **EZ-ZÂHİR** ve **EL-BÂTİN** tecellisi ile karşı karşıyayız demektir. Böylesi iç içe geçmiş, zor durumların altından Mevlânâ'dan başka kim kalkabilirdi?

Hayata dair büyüme, gelişme, bedeni inşa etme algısı ile onun zıddı ölümün "yıkıcılığı" kanaatimce kültürler üstü, evrensel bir algı. Meselâ batı dillerinde yemek yeme, yemeğin vücuda dahil edilmesi için "restauration - se restaurer" veya "incorporation - incorporer" gibi kelimeler bu algıyı işaret etmiyor mu?

Kur'an'da geçen Üzeyir (a.s.)'in çürümüş eşeğinin parçalarının tekrar toplanması ve dirilmesi (Bakara 258-259) Mesnevî'de anlatılırken bir "yamama sanatı" benzetmesi kullanılıyor. Tasavvufi kaynaklarda yeme-içmenin paramparça bir hırkaya yama yapmaya benzetilmesi zaten istisna değil.

Ölümden bahseden kitap

Eski Yunanca İncil örneklerinde geçen **ανάστασις** (anastasis) kelimesi ise Katoliklerce yazılan kitaplarda “réincarnation” (yeniden ete bürünme - Latince *carne* = et) olarak tercüme ediliyor. Oysa Yunanca’da yükselme/yeniden yükselme anlamına gelen bu kelimeyi en azından “résurrection” olarak çevirmek gerekmez miydi?

Hız İsa’nın manevî dirilişine işaret etmiş olabilecek bir kelimenin ısrarla ete bürünme olarak tercüme edilmesine bakışım elbette Müslüman bir perspektiften. Ancak [Yohanna İncili’nin birinci kitabında](#) da fiziksel/bedensel değil Miraç benzeri, manevî bir yükselişten bahsedildiğini iddia eden birçok Hristiyan olmuş ilk başlarda. Papa o kadar rahatsız olmuş ki bu yorum Vatikan tarafından küfür olarak ilân edilmiş. (Daha fazla bilgi için gnostik İncillere bakılabilir)

Elbette 21inci yüzyılın “modern” insanları için adına ölüm dediğimiz “korkunç” şeyin hayatı anlamlandırabileceğini kavramak kolay değil. Modern toplumlar **toplumsal başarılarını** ölçerken ölümü dolaylı veya dolaysız bir ölçüt olarak kullanıyorlar:

- 1) Ortalama yaşam süresi,
- 2) Bebek ve anne ölümleri,
- 3) Aşıyla önlenebilecek hastalıklardan ölenler,
- 4) Trafik kazaları,
- 5) İntihar oranları.

Özellikle batı şehirlerinde mezarların etrafı yüksek duvarlarla çevriliyor. Mezarlığa bakan evlerin kiralari daha düşük. Biz de Şişli mezarlığının girişine yazılan **“Bütün nefisler bir gün ölümü tadar”** ibaresi tepki almıştı yanlış hatırlamıyorsam.

Modern yaşamın amacı gitgide ölümden kaçış olmaya başladı sanki. “Ömrü uzatan” ilaçlara, 100 yaşından fazla yaşayan insanlara medyada gösterilen ilgi de bunu işaret ediyor.

Bu noktada bir yanlış anlamayı önlemek için şunun altını çizmek isterim:

“Madem öleceğiz o halde hayatı yaşayalım, sınırlı zamanı iyi kullanalım” türünden fikirleri kasdetmiyorum “hayatın anlamını ölüm verir” derken. Modern insanın ölümle ilgili temel yanlışlığı ölümü hayatın sonunda olan bir olay, noktasal bir kerteriz gibi algılaması belki de. Oysa hidrojen ve oksijen moleküllerini kullanarak bir ırmağı tarif etmek ne kadar zorsa hayatı veya ölümü soyutlayarak “yaşam ırmağını” anlamlandırmak o denli zor.

Öyle zannediyorum ki insan nefsinin etkisiyle bu imkânsız ayrıştırmayı yapmaya çalıştığında kendi fitratına ve hayatın doğasına karşı mücadele vermekten dolayı ifrada ve tefride haliyle mutsuzluğa düşüyor.

Şark ve batı kültürü etkisinde sık sık ceyranda kalan insanlar kâh biyolojik ölüme kâh hayatın sadece zevklerine sınıksız sarılma biçiminde bir dengesizlik sergiliyorlar :

- 1) Ölürüm senin için!
- 2) Ölümüne seviyorum,
- 3) Seni sevmeyen ölsün,
- 4) Ya istiklâl ya ölüm,
- 5) Ölümsüz liderimizin 50ci ölüm yıldönümünde...
- 6) Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır...

Ölümden bahseden kitap

Veya ikinci durum için:

- 1) Hayatı yaşa,
- 2) Daha fazlasını iste,
- 3) En iyisine layıksın,
- 4) Gününü yaşa, yarını düşünme!

Batıda çok çirkin bir biçimde tasvir edilen, eli tırpanlı “ölüm meleği” ve korku filmlerinde mezardan çıkan yarı çürümüş cesetler de bu kutuplaşmaya katkıda bulunuyor.

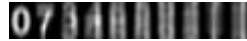
Bir tür fantezi ile karşı karşıyayız aslında. İnsanlar bir cisme veya kavrama hak ettiğinden daha fazla önem atfederek akıllarını yanıltıyorlar. Kadın ayakkabısından tahrik olan fetişistlere veya kartal tüyünde, ayı pençesinde gizli güçler arayanlara benziyorlar.

Varlığın bileşenlerini birbirinden ayırıp kimyasını bozmanın ötesinde tariflerini de değiştiriyor bu tutum:

Hayat = *Biyolojik hayat, zevk ve tatmin.*

Ölüm = *biyolojik ölüm, bir çukurda böcekler tarafından yenmeyi bekleme.*

Gerçek anlamları içlerinden boşaltılmış kelimeler ile düşünen, hayatı kendine “anlatan” insan neye üzülüp neye sevineceğini bilemiyor. Mutluluğun yerini tatmin alıyor. **EL-MUHYÎ ve EL-MÛMÎT** nurunun yansıdığı yerde **EN-NÂFİ'** ve **ED-DÂRR** tecellilerini arıyor sanki.

Nabzımızın kaç defa atacağı, akciğerimizi kaç defa doldurup boşaltacağımız belli. İnsan ana rahmine düştüğü anda dönmeye başlayan bir sayaç bir tür kum saati gibi işliyor. Üst tarafını değil ama aşağı düşen kumları görebiliyoruz. Başlayan veya biten bir şey yok, sadece belli sayıdaki kum tanesi yer değiştiriyor.

şöyle bir düzeltme yaparak bu yazıyı bitirelim: “Ölene kadar hayatı yaşıyoruz” yerine **H₂O** formülünde olduğu gibi “Hayat-Ölüm denen bir şey yaşıyoruz” diyelim.

Ne yani? Ben de mi? (Mehmet Yılmaz)

Cécile: Baba, bu kuş neden yerde yatıyor?

Marc: Ölmüş. Araba ezmiş.

Cécile: Ne zaman uçacak yeniden?

Marc: Bir daha hiç uçmayacak. Bitti. Ölüm bu. Uyuyorsun, bir daha hiç uyanmıyorsun.

Küçük Cécile ölümü böyle öğrendi babası Marc'tan. Günlerdir uyumuyor. **"Bir daha uyanmamaktan"** korkuyor. Marc bu olayı bana aktarıp yardım istediğinde hayretle yüzüne baktım ve deli olup olmadığını sordum!

Marc: Galiba büyük bir hata yaptım Mehmet. Ağabeyim **"topluma bir psikopat kazandırdın"** diyor.

MY: Ağır bir suçlama ama korkarım haklılık payı var. Ölüm 4 yaşında bir kızın kolay kabul edebileceği bir şey değil. Yetişkinler bile buna hazırlanma ihtiyacı içindeler.... Seni rahatlatıcak bir şeyler söylemek isterdim ama... Neden Cennet'ten, Tanrı'dan bahsetmedin?

Marc: Biliyorsun biz ateist bir aileyiz.

Ölümden bahseden kitap

MY: Dedeler veya nineler de yardım edebilirdi?

Marc: Bizimkiler Fransız Komünist Partisi'nin kurucularından. Ateizm bizde aile geleneği! Kim bilir kaç kuşaktır böyle bu. Materyalist Dialektik filan... Biliyorsun işte.

MY: Biliyorsun Marc, çocuklar bizim dediklerimizi değil yaptıklarımızı yaparlar. Sen ne düşünüyorsun ölüm hakkında? Cécile eninde sonunda seni ve annesini taklid edecek.

Marc: Düşünmüyorum. Düşünmemeye çalışıyorum. Bilinmez bir şey. İnsan korkuyor tabi. Konuşmuyoruz bu konuları evde.

* * *

Ölüm düşüncesi ve insanda uyandırdığı korku hazmedilmesi kolay olmayan bir his. Zira ölüm korkusu köpek ya da örümcek korkusuna benzemiyor. Kaçıp kurtulabileceğiniz bir düşman yok ortada. Bir başka deyişle bilimsel bir tehdit değil söz konusu olan. Haliyle önlenmesi, kaçılması mümkün değil.

İnsanlar ölümlüdür,(1)

Sokrat insandır.

Demek ki Sokrat ölümlüdür.

Ama bu Sokrat için söylenmiş. Sokrat bilir mi annemin sütlaçının tadını? Dibi yanmış tencerenin nasıl koktuğunu? Benim gibi Boğaz'da çay içti mi O? Ya Bebek'te yediğim sarımsaklı köfteleri? Galatasaray'ın şampiyon olduğu sene sokaklarda bağırды mı benim gibi Sokrat?

Kendi hayat hikâyemizin başrol oyuncusu olduğumuzdan figüranların ölmesine şaşırmayız pek fazla. İnsanlar ölür. Herkes ölür. Ama ben herkes değilim ki! Ben başkayım!

Ölümden bahseden kitap

Kaçışı olmamasından başka her an başımıza gelebilecek bir şey olması da ölümü özel bir yere koyar diğer kavramlar arasında. Bu açıdan 4 yaşındaki zavallı Cécile korkmakta haklıdır. Çaresi yoktur ve her an gelebilir.

Ölümün çözümü olmadığına göre bir problem de değil. Ama var. Varsa ne?

“İnsanlar bir cisme veya kavrama hak ettiğinden daha fazla önem atfederek akıllarını yanıltıyorlar. [...]Varlığın bileşenlerini birbirinden ayırıp kimyasını bozmanın ötesinde tariflerini de değiştiriyor bu tutum:

Hayat = Biyolojik hayat, zevk ve tatmin.

Ölüm = biyolojik ölüm, bir çukurda böcekler tarafından yenmeyi bekleme.

Gerçek anlamları içlerinden boşaltılmış kelimeler ile düşünen, hayatı kendine “anlatan” insan neye üzüldüğüne bilemiyor. Mutluluğun yerini tatmin alıyor. [...]

Nabzımızın kaç defa atacağı, akciğerimizi kaç defa doldurup boşaltacağımız belli. İnsan ana rahmine düştüğü anda dönmeye başlayan bir sayaç bir tür kum saati gibi işliyor. Üst tarafını değil ama aşağı düşen kumları görebiliyoruz. Başlayan veya biten bir şey yok, sadece belli sayıdaki kum tanesi yer değiştiriyor.

*şöyle bir düzeltme yaparak bu yazıyı bitirelim: “Ölene kadar hayatı yaşıyoruz” yerine **H₂O** formülünde olduğu gibi “Hayat-Ölüm denen bir şey yaşıyoruz” diyelim “*

[\(Yaşama çıplak gözle bakarken\)](#)

Bizler zihinleri 19cu ve 20ci yüzyılın bilim hayranlığı ile yoğurulmuş insanlarız. Müslüman olsak dahi ölümü anlamakta zorluk çekebiliyoruz. Çünkü ölüm zekânın konusu değil. Hatta **“bilimsel olarak ölüm diye bir şey yoktur”** diyebiliriz. Tıpkı **“hayat diye bir şey yoktur”** diyebileceğimiz gibi.

Ölümü anlamak için gerekli bilginin **“içimizdeki bir levhada”** kayıtlı olduğunu düşünüyorum. Ama bu levhaya harfler ters basılmış ve bunu okumanın tek bir yolu var: Ölüme bakışımıza bakmak. Yani ölümü bir ayna gibi kabul edip o aynada yansıyan **DÜZ OLARAK YANSIYAN** harfleri okumak.

Ölümden bahseden kitap

Evet... Ölüme bilimsel gözle, analitik zekâyla bakıp **“bölelim, parçalayalım, içine bakalım, nedir bu?”** diye sorunca yanıt gelmiyor. Ama **“benim ölümlle olan ilişkim nedir?”** diye sorunca perdeler aralanıyor biraz. İçimizdeki bir projeksiyon makinesinin ışıkları ölüm aynasına daha doğrusu ölümün bizde uyandırdığı korkunun aynasına bir şeyler yansıtıyor:

- 1) İnsan biri ölümlü, diğeri ölümsüz iki parçadan oluşmuştur. Ölümlü parça diğere üstün geldiğinde “sebepsiz” bir korku her ikisini birden sarar.
- 2) İnsan bu “parçalı” kimliğinden dolayı sürekli sıkıntı içindedir. Kendisini sürekli ait olmadığı bir yerde, bir gurbette hisseder. Bu rahatsızlığı unutmak ve delirMEemek için bazı illüzyonlara, vehimlere ihtiyacı vardır. **Kimlik hissi ve her şeyin bir sebebi olması** gibi aldanmalar bunlardan bazılarıdır.
- 3) Korkunun aynasında SONLU ve SONSUZ arasındaki uçurumu gören insanın başı döner. Dekor yıkılır. Bu durumdaki bir insan hayatı boyunca yemek, içki, sigara dumanı, bilgi, kitap, para, “önemli dostlar”, mevki, vs ile içi doldurulamaz bu boşluğu doldurmak için uğraşır durur.
- 4) Ama ne yazık ki SONLU parçasının (haklı olarak) duyduğu ölüm korkusuyla mücadele ettikçe SONSUZ parçasına hizmet etmeyi erteler hatta unuttur. Günah dediğimiz şey insanın bu uçurumu doldurabileceğini zannetmesidir. Hayattaki tecellisi cimrilik, çapkınlık, oburluk, kibir vb olarak çıkar karşımıza.
- 5) Korku aynasındaki yansımaları iyi okuyan bir insan eninde sonunda yaşamayı ve tabiatıyla ölmeyi öğrenir.
- 6) İnsan özgürdür. Hayvan, bitki ve cansızların tabi olduğu bilimsel determinizmden kaçabilecek donanıma sahiptir.

Yunus Emre’nin dediği gibi:

“Ölür ise ten ölür canlar ölesi değil.” / “Ölümden ne korkarsın bil ki ebedi varsın.”

(1) : **İvan İlyiç’in Ölümü**, Tolstoy’dan yazıya uyarlama

Not: Bu yazının belkemiğini oluşturan iç yansıma, zekâ-akıl ikilemi gibi temel kavramlara aşina olmayan okur [Güzellik Matkabi Zekâ Duvarını Deler mi?](#) isimli makaleden istifade edebilir.

İlham ve bilgi kaynakları

Mesnevi, Mevlana Hazretleri

Varlık ve Zaman, Martin Heidegger

Kayı kavramı, Sören Kierkegaard

Sartre ve Camus'den çeşitli makaleler ve söyleşiler

